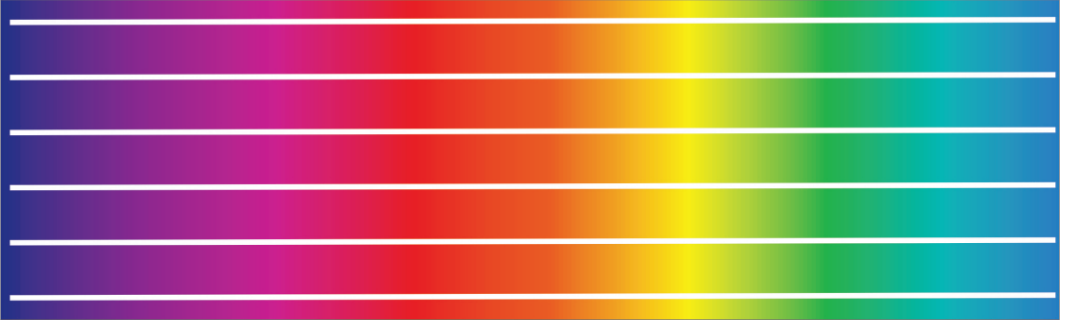

Eşref ADALI

Nepal

Nepal

2014 yılındaki Hindistan gezimizin öncesinde Nepal gezisi vardır. Üç günlük bu gezi Katmandu ağırlıklıydı. 11-13 Kasım günlerinde Nepalde gezip gördüğümüz yerler şunlardır:

- Katmandu
- Bhaktapur
- Boudhanath Stupa
- Machhender Bahl
- Patan
- Swayambunath Tapınağı
- Cenaze yakma

Nepal dünyanın tavanı olarak nitelenir çünkü Himalaya dağları buradadır. Uçağımızda bu dağları görmeye ya da tırmanmaya gelen çok sayıda gelen sporcu vardı. Katmandu havalimanına yaklaştığımızda sanki dağlar bizden yukarıda görünüyordu. Dağlarda tek tük evler görünüyordu. Havalimanı denizden 1337 yukarıda olmasına karşın uçağın dağlar arasında süzülmesi biraz heyecana neden oluyor.

4 - Nepal

Nepal Federal Demokratik Cumhuriyeti, bir Güney Asya ülkesidir. Himalayalar'ın eteklerinde yer alan bu ülkenin bir bölümü ise Hint-Ganj Ovası'nda yer alır. Denize kıyısı bulunmayan Nepal kuzeyde Çin'e bağlı Tibet; güney, doğu ve batıda Hindistan ile komşudur. Bangladeş Nepal'in güneydoğu ucundan yalnızca 27 Km uzaklıkta olmasına karşın sınırdaşı değildir. Verimli ovalar, subalpin kuşak ormanları ve en yüksek on dağdan sekizini bulduran Nepal zengin bir coğrafi çeşitliliğe sahiptir. Dünyanın en yüksek dağı olan Everest Dağı da nepal'dedir. Başkenti ve en büyük şehri Katmandu'dur. Resmî dil Nepalcedir.

"Nepal" ismine rastlanan en eski metinler Nepal'in en yaygın dini olan Hinduizm'in ortaya çıktığı Vedic Çağ'da yazılmıştır. Budizmin kurucusu Gotama Buda MS I. binyıl ortalarında Nepal'in güneyindeki Lumbini'de doğmuştur. Ülkenin kuzey bölümü kültürel olarak Tibet'le iç içedir, orta kesimdeki Katmandu Vadisi'ne ise Hint-Aryan kültürü hakimdir ve geçmişte bölgenin yerlileri olan Nevar halkının kurduğu Nepal Mandala konfederasyonuna ev sahipliği yapmıştır. O dönemde eski İpek Yolu'nun Himalayalardan geçen dalına vadinin tüccarları hükmetmiştir.

18. yüzyılda Gurka Krallığı Nepal'i birleştirdi. Şah Hanedanı Nepal Krallığı'nı kurdu ve Rana Hanedanı'ndan gelen başbakanlar döneminde Britanya İmparatorluğu ile ittifak yaptı. Ülke hiç sömürgeleştirilmedi ancak Çin imparatorluğu ve Britanya Hindistanı arasında tampon devlet görevi gördü. 1951'de ilan edilen parlamenter demokrasi, 1960 ve 2005'te olmak üzere iki kez hükümdarlarca askıya alındı. 1990'lar ve 2000'lerde yaşanan Nepal İç Savaşı 2008'de seküler cumhuriyete geçilmesiyle sonuçlandı. Böylece dünyanın son Hindu monarşisi son buldu.

2015'te yürürlüğe giren Nepal Anayasası, Nepal'i yedi ilden oluşan bir seküler federal parlamenter cumhuriyet olarak tanımlar. Günümüzde komünist bir parti tarafından yönetilen tek çok partili demokrasidir. Nepal 1955'te Birleşmiş Milletler'e katılmış, 1950'de Hindistan ve 1960'ta Çin Halk Cumhuriyeti'yle dostluk antlaşmaları imzalamıştır. Ülke kurucu üyesi olduğu Güney Asya Bölgesel İşbirliği Teşkilatı'nın merkezine ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca Bağlantısızlar Hareketi ve Bengal Körfezi Ülkeleri Girişimi'nin üyesidir. Nepal ordusu Güney Asya'nın en büyük beşinci ordusudur. Gurka askerlerinin dünya savaşlarında aldığı görevlerle bilinir ve Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün önemli katılımcılarından.

Tarihçe

Nepal'in dünya sahnesine girişi, MÖ İIV. yüzyılda Kirat Krallığı'nın kuruluşuyla başlamıştır. Sırasıyla kurulan krallıklar ve küçük Hint Prenslikleri, varlığını XVIII. yüzyılın ortalarına kadar

sürdürmüşlerdir. Başka kaynaklar ise, doğrudan Hint Prenslükleri'nin gelişleri ile XVIII. yüzyılın ortalarına kadar varlıklarını devam ettirdiklerini söyler.

1769 yılında ilk kez bu prensliklerden biri olan Gurkalar, Nepal topraklarını denetim altına almışlardır. İlk Gurka kralı Pritvi Narayan, Katmandu bölgesini ele geçirdikten sonra Nepal'de Gurkaların altın dönemi yaşanmıştır. Narayan'dan sonra yerine geçen çocukları Nepal topraklarını, batıda Sutley Nehri'ne, güneyde Ganj Ovası'na ve kuzeyde Tibet'e kadar genişletmişlerdir.

1814 - 1816 yılları arasında İngilizlerle yapılan savaşlar, Gurkaların mağlubiyetiyle sonuçlanmış ve bundan sonra 1846'ya kadar ülke, soylu ailelerin mücadele alanı durumuna gelmiştir. Bu tarihte Rana ailesi, diğerlerine karşı üstünlük kurmuştur. Nepal, 1951 yılına kadar bu ailenin denetiminde kalmıştır.

1951'de Şah ailesinin üyesi olan Kral Tribhubana, ülke yönetimini ele geçirmiş ve ülke, kabineli hükümet düzenine geçmiştir. Sonra da meşrutiyet yönetimi duyurulmuştur. Ölümünden sonra yerine geçen oğlu Mahendra, ülkede büyük değişiklikler yapmış ve onun yönetimindeki 1962 yılında yeni anayasa yürürlüğe girmiştir.

1972'de Mahendra'nın ölümüyle yerine oğlu Birendra kral olmuştur. Kral Birendra, partisiz bir anayasal yönetim düzeyi olan Panchayat düzenini yürürlüğe koymuştur. Bu yönetim biçimine karşı 1979'da çıkan halk hareketleri ve öğrenci ayaklanmalarından sonra Birendra, 1980'de yönetim biçimini halk oylamasına götürmüştür. Bu halk oylaması sonucu Birendra'nın Panchayat yönetim biçimi ayakta kalmıştır. 10 yıl sonra, 1990'da Birendra iktidar tekeline gevşeterek meclis düzenine geçilmesini kabul etmiştir. Böylece Nepal, çok partili yaşama geçmiştir. Bu düzene geçildikten sonra Mayıs 1991'deki seçimlerde Nepal Kongre Partisi 205 sandalyeden 110'unu kazanarak iktidara gelmiştir.

Şubat 1996'da Maocu partilerden biri, yeni bir "Demokratik Halk Cumurhiyeti" kurmak için Maocu devrim stratejisi olan gerilla savaşını başlatmış ve Nepal İç Savaşı'nı ateşlemiştir. Prachanda olarak bilinen Pushpa Kamal Dahal isimli ayaklanma önderi Ropla, Rukum, Jajarkot, Gorkha ve Sindhuli bölgelerinde kalkışmayı başlatmış; Maocular birçok bölgede geçici halk hükümeti kurmuştur.

Haziran 2001'de Prens Dipendra, kraliyet ailesinden, içlerinde Kral Birendra ve Kraliçe Aishwarya'nın da olduğu 11 kişiyi, daha sonra da kendini öldürtmüştür. Kralın ölümüyle Birendra'nın kardeşi Gyanendra'nın sultanlığı ele geçirdiği sırada Maocu ayaklanma kızışmıştır. Bundan dolayı kral, Ekim 2002'de geçici olarak hükümeti düşürmüş ve ülkeyi denetim altına almıştır.

Düzen tutturamayan hükümetler ve Maocuların Katmandu'yu kuşatması yüzünden, krallığa yönelik destek azalmıştır. 1 Şubat 2005'te Gyanendra hükümeti düşürmüş, tüm

6 - Nepal

güçleri elinde toplamış ve olağanüstü durum duyurmuştur. Siyasetçilere ev hapsi cezası verilmiş, telefon ve internet bağlantıları kesilmiş ve basın özgürlüğü ortadan kaldırılmıştır. Kral, yeni yönetim biçiminin ayaklanmacıların bastırılması amacıyla olduğunu ileri sürmüştür.

Şubat 2006'da yerel seçimler yapılmış fakat büyük partiler seçime katılmamışlardır. Nisan 2006'da grevler ve sokak gösterileri kralın meclisi yeniden kurmasına yönelik başkent Katmandu'da baş göstermiş ve kral bunun üzerine yönetimi siyasi partilere geri vermeye söz vermiştir. 28 Nisan'da meclis yeniden toplanmış ve başbakan atanmıştır. 10 Haziran 2006'da meclis, kralın yetkilerini sınırlayarak yasaları onama yetkisini elinden almıştır. Bu sıralarda Maocularla hükümet arasında barış görüşmeleri de başlamış ve 12 Haziran'da Nepal'in oldukça sert olan terörle mücadele yasası kaldırılarak, birçok Maocu gerillanın serbest bırakılması sağlanmıştır. 18 Haziran'da Maocu hareketin lideri Prachanda Katmandu'da hükûmetle görüşerek yakın zamanda kurulacak olan geçici hükûmette kendilerine yer verilmesi yönünde söz almıştır.

Kasım 2006'daki antlaşmayla 1996'dan beri süregelen ve 13.000 insanın ölümüne neden olan iç savaşın bittiği açıklanmış ve sonrasında Ocak 2007'de yeni meclis kurulmuştur. Bu seçimde Maocular sandalyelerin 4'te 1'ini alarak mecliste temsil hakkı kazanmışlardır. Bundan sonra hükûmet, krallığın yetkilerini sınırlamak yoluyla demokratikleşme sürecini başlatmış fakat Eylül ayında Maocular, hükûmetin krallığa karşı demokratikleşme sürecinde elini ağırdan aldığı gerekçesiyle hükûmetten çekildiklerini açıklamışlardır.

Uzun tartışmaların ardından Nepal'de geçici anayasa üzerinden bir anlaşma sağlanmış ve 10 Nisan 2008'de Anayasa Meclisi seçimleri tamamlanmıştır. Anayasa Meclisi seçimlerinde ezici biçimde üstün gelen Maocular, Nepal Kongre Partisi ve NKP (BML) ile Anayasa Meclisini oluşturmuştur. 28 Mayıs 2008'de düzenlenen ilk Anayasa Meclisi toplantısında daha önce geçici anayasada kararlaştırıldığı üzere monarşi yıkılmış ve Federal Demokratik Nepal Cumhuriyeti kurulmuştur.

Coğrafya

Nepal, coğrafi konum olarak Güney Asya'da yer alır. Kuzeyde Çin ve güneyde de Hindistan'ın arasında kalan 147.181 kilometrekare alana sahip bir kara ülkesidir. Kuzeyinde Himalayalar ve güneyinde de ormanlık Terrai bölgesi ile çevrelenmiştir. Dünyanın en yüksek dağı olan Everest, Çin ile birlikte Nepal sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Ekonomi

Nüfusunun üçte biri yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Kişi başına düşen ulusal geliri 240 dolar olan Nepal, dünyanın en az gelişmiş ve en yoksul ülkeleri arasında gösterilmektedir. Ekonominin ana dayanak noktası tarımdır. Halkın %76'sı tarımla uğraşmaktadır. %18'i hizmet alanında ve %6'sı da sanayi alanında çalışmaktadır. Endüstriyel üretimi tarımsal ürünlere yöneliktir. Bu ürünler süt, şeker kamışı ve tütündür.

Nepal'de gezip gördüğüm yerleri aşağıdaki sırayla tanıtacağım. Her gezi kitabımda değindiğim gibi sunduğum bilgiler açık kaynaklardan elde edilen bilgilerden derlenmiştir ancak bunlara kişisel deneyimlerimi ekliyorum.

Kitapta bazı örnek fotoğrafları göreceksiniz. Fotoğraf açıklamalarını tıkladığınızda, bu konu ile ilgili diğer fotoğraflara erişeceksiniz. Böylece etkileşimi bir kitap okumuş olacaksınız.

- Bhaktapur
- Boudhanath Stupa
- Dulbar Meydanı
- Patan
- Swayambunath Tapınağı
- Katmandu
- Ölü Yakma

İçindekiler

Nepal	3
Tarihçe	4
Coğrafya	6
Ekonomi	7
Bhaktapur	1
Altın Kapı, Saray ve Havuz	2
Elli Beş Pencere Saray	2
Altın Kapı	3
Naga Pokhari (Yılanlı Havuz) Banyosu	4
Tapınaklar	5
Nyatapola Tapınağı	5
Bhairavnath Tapınağı	6
Siddhi Laxmi Tapınağı	8
Vatsala Durga Tapınağı	8
Pashupatinath Temple	10
Badrinath Tapınağı	11
Fasidega Tapınağı	12
Bhaktapur Sokakları	12
Boudhnath Stupa	13
Tarihçe	15
Durbar Meydanı	17
Tapınaklar	18
Jagannath Tapınağı	18
Lakshmi Narayan Temple	19
Maha Vishnu Temple	20
Maju Dega "Kaynana" Tapınağı	21
Panchmukhi Hanuman Tapınağı	22
Taleju Bhawani Tapınağı	23
Hanuman Dhoka Kraliyet Sarayı	24
Basantapur Kulesi ('Basantpur' "Bahar yeri" anlamına gelir),	25
Mul Chok	26
Mohan Chok	26
Müzeler	27
Saray Müzesi	27
Gaddi Baithak Sarayı	27
Yaşayan Tanrı Evi (Kumari Ghar)	28
Tarihçe	28
Patan	31
Tarihçe	32

II - İçindekiler

Krishna Tapınağı	32
Bhimsen Tapınağı	34
Vishwanath Tapınağı	35
Taleju Bhawani Tapınağı	35
Patan Durbar Meydanı Kraliyet Sarayı	36
	37
Swayambhunath Tapınağı	39
Katmandu	43
Tarihçe	44
Coğrafya	46
Ekonomi	46
Ölü Yakma	49
Ölü Yakma İşlemi	51
Yas Dönemi	52
Ölü Yakmanın Bedeli	52
Ölü Yakma Törenlerini İzleme	53

1

Bhaktapur

Bhaktapur, Nepal'de yer alan ve Unesco Dünya Mirası Listesi'nde bulunan tarihi bir kenttir. Şehirdeki en ünlü ibadethane, 1702 yılında inşa edilen ve 30 metreyi aşan yüksekliğiyle Nepal'in en yüksek tapınağı olan Nyatapola Tapınağı'dır. Ayrıca bölgedeki diğer önemli tapınaklar arasında Taumadhi Meydanı'nda bulunan Nyatapola Tapınağı sayılır. Beş katlı pagoda mimarisine sahip olan bu heybetli yapı, depremlere karşı gösterdiği dayanıklılıkla da bilinir. Diğer önemli bir tapınak Dattatreya Tapınağı'dır. Üç katlı yapısı ve ahşap oymacılığıyla dikkat çeken, bu tapınak kentin en eski tapınaklarından biridir. Bir başka önemli tapınak Changu Narayan Tapınağı'dır. Bhaktapur'un hemen dışında, bir tepe üzerinde yer alan ve Nepal'in en eski Hindu tapınağı kabul edilen kutsal bir komplekstir.

2 - Bhaktapur

Altın Kapı, Saray ve Havuz

Saray,havuz ve altın kapı Bhaktapur'da özel bir yerdir ve birlikte ele alınırlar.

Elli Beş Pencerele Saray

"Elli Beş Pencerele Saray" olarak adlandırılan yapı, Bhaktapur'un Darbar meydanının kuzey tarafında yer alır ve Tripura sarayının güneydoğu kanadını oluşturur. Sarayın tamamı XII. yüzyılın ortalarında Anandadeva I'nin hükümdarlığı döneminde kurulmuş olsa da elli beş pencerele kanadın inşasına çok daha sonra, 1697'de Bhupatindra Malla'nın (1696-1722) hükümdarlığı döneminde başlanmıştır. Üç katlı yapıda, iki tuğla katı arasında ritmik bir şekilde yerleştirilmiş kapı ve pencereler bulunur. Üst kat, kafesli paravanlar, kolonlar ve üç loblu kemerlerle donatılmış elli beş pencereden oluşan sürekli bir balkon olarak inşa edilmiştir; bunların tamamı genellikle çam, sal veya tik ağacından yapılmış olup, gözü cezbeden kalın katmanlı, üç boyutlu bir yüzey oluşturmak üzere bir araya getirilmiştir.

[55 Pencerele Saray \(2014\)](#)

İnşa edildiği dönemde cam zor bulunduğu için yalnızca bir penceresinde cam vardı. 1934'te yaşanan deprem üst katların yıkılmasına neden olmuş ve daha sonra yeniden inşa edilmiştir. Shrestha, yeniden inşa sırasında çoğunlukla kurtarılmış malzemelerin kullanıldığını ve bunların çoğunun kırık olduğunu, bu nedenle kırık kirşlerin kenarlarının kesilerek balkonların derinliğinin azaltılmasına karar verilmiş olması gerektiğini belirtiyor. Dolayısıyla, mevcut saray balkonları orijinal balkonların derinliğinin yarısından daha azdır ve sonuç olarak çoğunlukla orijinal bileşenlerden oluşmaktadır. Plan olarak, genel bina U şeklindedir ve "U"nun ağız kuzeye bakar ve saray boyunca serpiştirilmiş altı avludan birini çerçeveler. Günümüzde sadece altı avlu kalmış olsa da, 1742 yılına kadar en az on ikisi hala mevcuttu.

Halkın erişimine kapalı olan orta katın dış duvarını süsleyen ve Hutt'un "Rajasthani" olarak adlandırdığı bir tarzda boyanmış bir dizi duvar resmi bulunmaktadır. Bunlar esas olarak, belirgin bir mavi renkte resmedilen Vişnu'nun sekizinci avatarını betimlemektedir. Duvar resimleri 1980'lerde kısmen restore edilmiş olsa da, yüzyıllar boyunca su sızıntısı ve daha

yakın zamanlarda binanın 1950'lere kadar askeri ofis olarak kullanılması nedeniyle onarılamaz şekilde hasar görmüştür.

2000'li yıllarda, yapının büyük bir kısmı dikkatlice (tuğla tuğla) sökülmüş ve mümkün olduğunca orijinal malzemeler kullanılarak yeniden inşa edilmiştir. Bu, depremler, su hasarı ve hava koşullarının neden olduğu yüzyıllarca süren hasarı onarmış ve muhtemelen Nisan 2015'teki yıkıcı depremde hayatta kalmasına büyük katkıda bulunmuştur.

Sarayın bütün pencereleri Durbar meydanına bakıyor, bir rivayete göre Kral Bhupatindra Malla'nın 55 karısından her biri, ayrı pencerelerden meydana bakabiliyorlar ve birbirlerini göremiyorlar. Kral meydanda gezinirken o akşam için hangi karısıyla beraber olacağına karar veriyor ve geceyi onunla geçiriyor.

Altın Kapı

Malla Kralı, Ran Malla tarafından 1753 yılında Dudhkoshi ve Tolkha'yı fethettikten sonra yaptırdığı bu kapı, elli beş pencerele sarayın ana avlusunun ana giriş kapısıdır. Kapı ayrıca, Kumari Chowk ve Taleju Mandir'e erişim sağlar ve elli beş pencerenin iki bloğunu birbirine bağlar. Kapının tepesinde, güçlü Hindu Tanrı-çası Kali'nin bir figürü ve beraberinde iki cennet perisi tarafından desteklenen Garuda (efsanevi bir kuş) imgesi ile süslenmiştir.

[Altın Kapı \(2014\)](#)

Tapınak kompleksi ve kraliyet sarayının iç avlusuna açılır. Nepal mimarisinin ve metal işçiliğinin en iyi örneği kabul edilen bu yapı, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alır.

Kapının en üstünde kanatlı Garuda kuşu, hemen altında ise Malla krallarının koruyucu tanrıçası olan on kollu, dört başlı Taleju Bhawani şekli yer alır. Antik Nepal mimarisinin en güzel ve sanatsal örneklerinden biri olan Bhaktapur Durbar Meydanı'ndaki Altın Kapı, sadece Nepal için değil dünya içinde önemli bir eser olarak kabul ediliyor. Büyük sarayın bu kapısının adı "altın kapı" olmasına karşın kapı esasında yaldızlı bakırdan yapılmış. Kapının üstünde 10 kollu ve dört kafalı Taleju'nun figürü var. Onun ertafı gizemli canavarlarla ve diğer efsanevi yaratıklarla dekore edilmiş ve çok büyük arkeolojik, tarihi ve dini değerlere sahip olduğu söyleniyor. Ayrıca, yapıldığı dönemin mimari anlayışını, inançlarını ve dini değerlerini yansıtıyor olması açısından da çok önem veriliyor.

4 - Bhaktapur

Kapıdan içeri girildiğinde dar bir yoldan arka avluya geçiliyor.

Naga Pokhari (Yılanlı Havuz) Banyosu

Sarayın yapımına Kral Bhupatindra Malla tarafından başlanıyor ancak 1754'e kadar tamamlanamıyor. Kraliyet havuzu ise daha inşaatın başlarında yaptırılıyor. Havuzun ertafı kobra yılanı figürüyle sarılı. Kobra Hinduizmde yağmur veren tanrı ve dostluk anlamına geliyor. Havuzun tam ortasında dik duruşlu kobranın piriçten yapılmış heykeli bulunuyor. Havuzun bulunduğu avlunun karşı tarafında bir tapınak var, ancak bu tapınağa Hindu olmayanların girmesine izin verilmiyor.

Yaklaşık 1640 yılında Patan Kralı Siddhi Narasimha Malla ve 1649 yılında Katmandu Kralı Pratap Malla'nın örneklerini izleyen Bhaktapur Kralı Jitmitra Malla da 1678 yılında sarayının avlularından birine kraliyet hamamı yaptırdı. Bir zamanlar Thanthu Layaku sarayının bir parçasıydı. Altın musluğu başlangıçta Katmandu Vadisi'nin eteklerinden gelen suyu kullanıyordu, ancak günümüzde kent suyuna bağlıdır. Su, kral ve kraliçe tarafından yıkanmak ve Taleju tanrıçasına ibadet etmek için kullanılıyordu.

Thanthu Darbar Hiti, 12,4 m uzunluğunda (doğudan batıya) ve 9,3 m genişliğinde (kuzeyden güneye) dikdörtgen bir havza olarak inşa edilmiş olup, derinliği 2 m dir. Hiti, taş ve tuğla birlikte kullanılarak inşa edilmiş olup, havzanın tabanı ve oluk duvarı için taş kullanılmıştır. Havzanın kuzey, batı ve güney taraflarında teras bulunmakta olup, zemin de taşla kaplıdır. Havzanın doğu tarafı oluk duvarıdır.

Havzanın batı tarafında, yaklaşık 5,6 m genişliğinde ve 1,4 m derinliğinde, yuvarlak köşeli, neredeyse kare şeklinde bir havuz bulunmaktadır. Havuzun içinde, fiskeye duvarı tarafında, suya güvenli bir şekilde inmek için iki tarafında basamakları olan düz bir taş vardır. Havuzun ortasında, yılan şeklinde büyük bir tahta direk durmaktadır. Yılanın başı yıldızlı metalden yapılmıştır. Heykelin hem başı hem de gövdesi yılan pulları desenine sahiptir.

Sulama duvarı taştan yapılmış olup, düz ve yuvarlak bölümlerle dalgalı bir görünüme sahiptir. Duvarın merkezinde sulama deliği bulunur, ancak her iki yanında birer tane olmak üzere iki tutedhara (taşma rezervuarı) da vardır. Bu üç sulama deliğinin her birinin altında Bhagiratha'nın bir kabartması görülebilir.

[Yılanlı Havuz \(2014\)](#)

Sulama duvarının kenarının hemen altında, bir zamanlar tantrik tanrı heykelleriyle dolu olan 26 kabartma nişten oluşan bir sıra vardır. Ortada, sulama deliğinin üzerinde, beş nişli mini bir tapınak vardır. Zemin seviyesinde üstte beş minyatür bulunur: iki shikara, iki pagoda ve çan şeklinde bir kubbesi olan bir türbe. Bunların arkasında, bu kez tamamen yaldızlı, göletteki yılanla doğru bakan başka bir yılan durmaktadır.

Tapınaklar

Bhaktapur'ta birbirine yakın çok sayıda tapınak bulunmaktadır. Bu tapınakların içinde gördüklerimiz şunlardır:

- Nyatapola Tapınağı
- Bhairabnath Tapınağı
- Siddhi Laxmi Tapınağı
- Vatsala Durga Tapınağı
- Pashupatinath Tapınağı
- Badrinath Tapınağı
- Fasidega Tapınağı

Nyatapola Tapınağı

Nyatapola Tapınağı, Bhaktapur'un Taumadhi Meydanı'nın kuzey ucunda yer almaktadır. Kathmandu Vadisi'ndeki beş katlı iki pagodur. Tapınağın kutsal alanında, Malla kralları tarafından krallığın koruyucusu olarak tapılan bir tanrıça olan Taleju'nun özel bir enkarnasyonunda Bhagawati'ye yer verilmiştir. Bununla birlikte, burada tapılan Taleju tanrıçasının kesin adı bilinmemektedir, çünkü tapınağın rahipleri (Rajopadhyaya Brahmanları) kutsal Tantrik ayinlerini son derece gizlilik içinde yürütmektedirler. Bu nedenle, tapınağın adı, bölgedeki diğer tüm tapınakların üzerinde yükselmesi anlamında olmasına karşın, Bhaktapur'un dini dokusunda özellikle önemli değildir.

Tapınağın adı "*Nyatapola*", "*beş çatı*" anlamına gelir. Tapınağın olağanüstü gizliliği nedeniyle, tapınağın adının içinde barındırdığı tanrı veya tanrıçanın adıyla anılması burada olanaksızdır. Tapınağın mimari yapısı çok güçlüdür. 1934 depremi, Nyatapola'nın sadece en üst çatısını yıkmıştır. Tapınak 2015 depreminden de sağ kurtulmuştur.

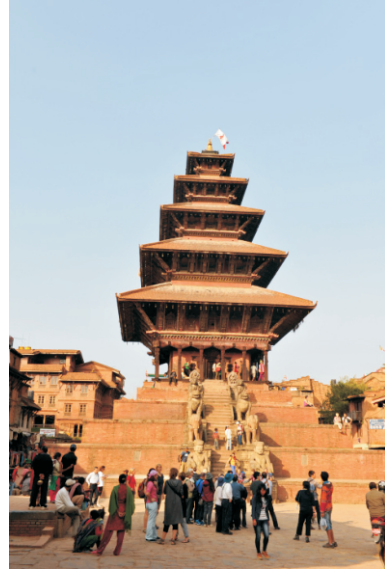
Tarihçe

Tapınağın kökenleri, Kral Bhupatindra Malla'nın (1696-1722) saltanatına dayanmaktadır. XVIII. yüzyılın başlarında, Taumadhi meydanı güneydoğuda, korku ve sonsuz uzay tanrısı Akash Bhairab'ı barındıran dikdörtgen Bhairavnath tapınağı ile çevriliydi. Sözlü geleneklere

6 - Bhaktapur

göre, Kral, Akash Bhairab'ın öfkeli olduğu ve her türlü soruna neden olduğu yönündeki raporlardan endişelenmişti. O veya danışmanları, dışı bir tanrıçaya adanmış bir tapınağın inşasının, Bhairab'ın ağır erkek varlığını dengeleyeceğini düşünmüşlerdi. Bu nedenle, Kral, Taleju veya Siddhi Laksmi adlı bir Tantrik tanrıçaya adanmış büyük bir tapınak inşa edilmesini emretti.

Böylesine büyük bir tapınağın temeli özellikle sağlam olmalıydı. Bu nedenle, beş katlı, piramit benzeri taban, yükselen yapı için sağlam bir temel görevi görür. Mühendislik çözümleri, kulenin uzun süreli hayatta kalmasını sağlama stratejisinin sadece bir parçasıydı. Kral ayrıca doğaüstü güçlere de güveniyordu. Sanatçılar, beş çift hayvan ve tanrı heykeliyle çevrili, güneye bakan görkemli bir merdiven inşa ettiler. Efsaneye göre, her bir heykel çiftinin gücü her katta 10 kat artıyor. Bu nedenle, en üstteki tanrıların (genellikle Simhini ve Vyangini olarak tanımlanan en alttaki çiftten), Bhaktapur'un en ünlü güreşçilerinden ikisi olan Jai Mal ve Patta'nın heykellerinden 10.000 kat daha güçlü olduğu söylenir. Bunun anlamı, en içteki tanrının on kat daha güçlü olduğudur. Burada güç, Akash Bhairab'ın huzurunu ve şehrin sükunetini sağlamaya yeterlidir.

[Nyatapola Tapınağı \(2014\)](#)

Bhupatindra Malla'nın çabaları görünüşte başarılı oldu, ancak görünüşe göre bu, Bhairab'ı yatıştırma politikasını sürdüren genç kral için sorunun sonu değildi. Yıllar sonra, 1715'te, Bhairavnath tapınağının daha da yenilenmesini emretti ve ikinci bir kat ekleyerek onu kuzeydeki Nyatapola'ya daha denk hale getirdi.

Nisan 2015'teki bir sonraki büyük depremin ardından tapınak ayakta kaldı, ancak en üst katlarında yapısal hasar meydana geldi. Bhaktapur belediyesi yabancı yardım tekliflerini reddetti. Bunun yerine, onarım çalışmalarında yerel uzmanlara ve kaynaklara güvendi ve korona virüs karantinası sırasında bile 2020 ortalarında yenilemeleri tamamladı.

Bhairavnath Tapınağı

Bhairavnath Tapınağı, Bhaktapur'un Taumadhi Meydanı'nın doğu tarafında, ana Darbar meydanının güneydoğusunda yer almaktadır. Kasi Biswonath veya Pantalı mandir olarak da bilinen bu tapınak, Şiva'nın bir enkarnasyonu ve korku ve sonsuz uzay tanrısı olan Bhairav'a (Nasa Dyo) adanmış üç katlı, dikdörtgen bir tapınaktır. Bu özel tapınak Akash Bhairav'ın (gökyüzü Bhairav'ı) ikametgahıdır.

Bhairav'ın makinelerle özel bir ilgisi vardır ve genellikle tekerleklerde yaşadığı düşünülür. Tanrının farklı biçimleri aynı arabadaki farklı tekerleklerde yaşar. Bhairavnath tapınağında, yıllık Bisket-Jatra festivalinde kullanılan bir araba, tapınağın kuzey duvarına yaslanmış halde, sökülmüş biçimde saklanmaktadır. Nepal takvimine göre Vikram Savat'ın yeni yılı civarında (Mart veya Nisan aylarında) araba yeniden birleştirilir ve arabanın içine Bhairav'ın bir heykeli yerleştirilir. Araba, tapınak

[Bhairavnath Tapınağı \(2014\)](#)

gibi çok büyük olmasına karşın, tanrının heykeli vücudu olmayan, 30 cm lik küçük bir kafa şeklindedir. Festival zamanında, şehrin üst mahallesinden ve alt mahallesinden gelen rakip takımlar, tapınağın önündeki büyük Taumadi meydanında buluşurlar. Karşıt takımların arabayı şehrin bir veya diğer tarafına doğru çekmek için büyük bir halat çekme yarışmasında yarıştığı bir tür tarafsız bölgedir. Araba zıt yönlere doğru çekilirken, hangi takım daha güçlü ise o yönde yavaşça ilerler.

İlginç bir şekilde, meydana bakan tapınağın uzun batı cephesinde giriş bulunmamaktadır. Bunun yerine, rahipler iç mekana güneyden girerler. Batı cephesi büyük ölçüde simetrik ve zemin seviyesinde, küçük bir metal taht üzerinde minyatür olarak tasvir edilen Bhairav'ın bulunduğu bir türbe yer almaktadır. Michael Hutt, bu küçük heykelin sık sık çalındığını ve yerine yenisinin konulduğunu belirtmektedir. Tanrı heykelinin iki yanında, Bhairav'ın gözlerini, iki çift elini ve iki köpeğini (Bhairav'ın binekleri ve sadık yoldaşları) tasvir eden dövme bakır levhalar bulunmaktadır. Şu anda, belki de hırsızlığı önlemek amacıyla, yer seviyesindeki türbe, geçici bir tahta bariyerle rastgele erişime kapatılmıştır. Ayrıca, bir zamanlar türbenin üzerindeki torana'yı süsleyen ve Bhairav'ı Ganesh ve Kumar'ın çevrelediği tasvirleri içeren birkaç resim de çalınmıştır (ancak yerine yenileri konulmamıştır).

Heykelin üstünde ve sağında, Bhairav'ın Akash Bhairav (gökyüzü tanrısı) biçiminde başka bir tasvirini gösteren bir hasır örtü bulunmaktadır. Bu tanrı modern çağda havaya yükselmiştir; yüzü Nepal Havayolları tarafından işletilen uçaklarda belirgin bir şekilde sergilenmektedir.

8 - Bhaktapur

Siddhi Laxmi Tapınağı

Bhaktapur meydanında inşa edilmiş üç shikara tarzı tapınaktan biridir ve günümüze kadar ulaşan iki örnekten biridir (üçüncüsü, Silumahadeva, 1934 depreminde yıkılmıştır, ikincisi, Vatsala Devi ise hala ayakta). Malla Krallarının koruyucu tanrıçası Siddhi Lakshmi'yi onurlandırmaktadır. Tanrıçanın kötü ruhları ve olumsuz güçleri kovma gücüne sahip olduğuna inanılıyordu ve bu anlamda bir koruyucu olarak hizmet ediyordu. Öfkeli tanrıça Durga'nın tezahürlerinden birini temsil ettiği için, tapınağın girişinin üzerinde ve yanlarında Durga'nın çeşitli kabartmaları yer almaktadır.

Tapınak, 55 Pencere Saray'ın hemen güneydoğusunda yer almaktadır. Alçak basamaklı bir piramit şeklinde, yedi katlı, giderek küçülen bir kaide üzerinde durmaktadır. Giriş güney tarafındadır ve kaide üzerindeki yol, insan, hayvan (atlar, köpekler, gergedanlar) ve çeşitli fanatik hayvanların (mitolojik figürler ve tembel ayılar) 10 muhteşem heykeliyle çevrilidir. Bu motifler (hayvanlar ve insan figürleriyle çevrili bir yol) Bhaktapur'daki sit alanları dışında vadiye alışılmadık bir özelliktir.

[Siddhi Laxmi Tapınağı](#)

Tapınak, 2015 depreminde önemli ölçüde hasar görmüş ancak tehlikeli bir durumda ayakta kalmıştır. Yapının çökme tehlikesiyle karşı karşıya kalması nedeniyle, geçici ahşap iskeleler kullanılarak yapı güçlendirilmiştir. Koruma uzmanları tapınağı taş taş sökerek yeniden inşa etmiş, yer değiştiren taşları sabitlemiş ve depreme karşı güçlendirme eklemiştir. Yeniden inşa tamamlandıktan sonra, tanrı heykeli tapınağın iç kutsal alanındaki orijinal yerine geri taşınmıştır.

Vatsala Durga Tapınağı

Vatsala Durga (Vatsala Devi olarak da bilinir), Bhaktapur Darbar Meydanı'nın doğu tarafında, güneyde Pashupatinath tapınağı ve kuzeyde sarayın Elli Beş Pencere kanadı arasında yer almaktadır. Dişi tanrıça Durga'nın Vatsala tezahürüne adanmış, sikhara tarzı bir anıttır.

Tapınak, Kral Jitmitra Malla (1663-96) tarafından inşa edilen iki önceki tapınağın ardından Bhaktapur'un Darbar Meydanı'nda inşa edilen üçüncü Vatsala tapınağıdır. İlk tapınak, Pashupatinath tapınağının arkasında bulunan minyatür bir türbedir; İkinci tapınak, Siddhi Lakshmi tapınağının arkasına inşa edilmişti ancak 1934 depreminde yıkıldı. Üçüncü

tapınağın 1690'ların sonlarında inşa edildiği sanılmaktadır. Tek kesin tarih, tapınağın çanının 1721'de değiştirilmesidir.

Tapınağın sonraki tarihi, XVIII. yüzyılın başlarında veya ortalarında Bhupatindra'nın oğlu Ranajit Malla tarafından Annapurna'ya adanan bir çan dışında büyük ölçüde bilinmemektedir. Yapı, 1934'teki büyük depreme kadar sağlam bir şekilde ayakta kaldı. Bu depremde Bhaktapur'daki birçok yapı da yerle bir oldu ve birçoğu yeniden inşa edilmedi. Vatsala Durga sonunda yeniden inşa edilmiş olsa da, Nisan 2015 depreminde tekrar yıkıldı. Neyse ki, titizlikle orijinal haline yakın bir şekilde restore edildi ve çalışmalar 2020'nin başlarında tamamlandı.

Tapınağın gövdesi, her iki yanında üçer bölme bulunan bir koridorla çevrili zemin kat kutsal alanından oluşmaktadır. Bunun üzerinde, girintili köşelerle inşa edilmiş, uzun ve sivrilen sikhara kulesinin şaftı yükselmektedir. Basukala ve diğerleri, şaftın zemin planının 20 köşeli bir mandala (vimsatikona) şeklinde olduğunu belirtmektedir. Şaftı çevreleyen dört sekizgen köşe kulesi ve dört ana yönde dört dikdörtgen sundurma bulunmaktadır. Sundurmaların içinde, bufalo-şeytanı öldüren Mahisasuramardini olarak tezahür eden Durga tasvirleri yer almaktadır.

Kulenin daha yukarısında, köşelerde lotus yapraklarından bir taht üzerinde duran Bhairava heykelleri bulunmaktadır. Daha yukarıda ise, pençeleri havaya doğru uzanmış, Durga'nın kutsal alanını tehdit eden herhangi bir kötü güce saldırmaya hazır, sıçrayan aslanların (sardula) ön kısımları yer almaktadır. Kulenin her iki yüzünde de, bunların hemen üzerinde, hiçbir amaca hizmet etmeyen ancak aksi takdirde ışısız ve erişilemez olan sikhara'nın içini havalandırmaya yardımcı olan küçük pencereler bulunmaktadır; sikhara, kütlesini azaltmak için boş bırakılmıştır. Kulenin tepesine yakın, kornişin üzerinde, Sekiz Ana Tanrıça'nın taş heykelleri yer almaktadır. Kulenin tepesi, çok sayıda amalaka meyvesi bandıyla süslenmiş dairesel halkalardan oluşur ve alev veya mücevher fıskırtan bir kalasa kabı şeklinde bir tepe süsüyle son bulur.

Zemin seviyesine geri döndüğümüzde, tapınağın erişilebilir tek iç mekanı, 1,8 m kenar uzunluğunda ve 2,8 m yüksekliğinde bir kubbeye örtülü dar bir oda olan merkezi kutsal alandır. Dış cephenin aksine, mekan, karmaşık ikonografiyle yazılmış Durga sunağı dışında, seyrek döşenmiştir. Durga'nın

[Vatsala Durga Tapınağı \(2014\)](#)

10 - Bhaktapur

kendisi insan formunda değil, bol miktarda yaprak filizlendiren ve tepesinde Davut Yıldızı'na benzeyen bir sriyantra motifi bulunan bir kalasa kabı (verimlilik ve yenilenmenin sembolü) kılığında temsil edilir. Kalasa kaplarının uğurlu bir motif olarak kullanımı, Myanmar'ın Bagan kenti gibi uzak bölgeler de dahil olmak üzere, Hintleşmiş bölgelerde yaygındır. Bu bölgelerde XI. yüzyıldan kalma Nan-hpaya gibi tapınaklarda da bulunabilir.

Pashupatinath Temple

Pashupatinath Tapınağı, Bhaktapur'un merkez Darbar meydanında, Vatsala Durga tapınağının hemen güneyinde yer almaktadır. Bölgedeki XV. yüzyıla ait tek ayakta kalan anıttır. Ancak tapınağın dış görünümü (güney portalı hariç), XVI-XVIII. yüzyıllar arasında yapılan kapsamlı yeniden modelleme ve yeniden inşa çalışmalarının ürünüdür. Genellikle Pashupatinath tapınağı olarak adlandırılrsa da XIV. yüzyıl kralı Yakeshvara'ya atıfta bulunularak sıklıkla Yakeshvara tapınağı olarak da anılır.

Tapınak görsel olarak hiç de ilgi çekici değil. Dört adet üçlü ahşap kapı ve yanlardaki çeyrek daire panellerindeki oymalar özellikle iyi işlenmiş. Üst seviyedeki desteklerde bazı renk izleri görülebilir, ancak boyamanın ne kadar zaman önce yapıldığı belirsizdir. Dört girişin üzerindeki toranalar da etkileyici bir şekilde işlenmiştir.

Çoğu zaman olduğu gibi, tapınağın içi, müritler dışında ziyaretçilerin çoğuna kapalıdır. İç planı simetriktir ve merkezde, ibadetin ana nesnesi olan kuzeye bakan bir chaturmukha linga'yı barındıran bir türbe bulunur. Türbe ile dış duvarlar arasında, ara mekan görevi gören sürekli bir koridor vardır.

Efsaneye göre, tapınak Yaksa Malla (1428-1482) tarafından, rüyasında Deopatan'ın Bhaktapur'daki Pashupatinath tapınağını yeniden inşa etmesi yönünde talimat alması üzerine kurulmuştur. İki tapınak görünüşü olarak birbirine biraz benzemektedir, ancak ikincisinin birincisinin doğrudan bir kopyası olduğu açıkça belli değildir. Bununla birlikte, yüzyıllar boyunca her iki binada yapılan değişiklikler, her birinin görünümünü bağımsız olarak değiştirmiş olabilir.

[Pashupatinath Temple \(2014\)](#)

Badrinath Tapınağı

Badrinath, Bhaktapur'un Darbar Meydanı'nın batı tarafında yer almaktadır. Meydanda bulunan birkaç sikhara tarzı tapınaktan biridir. En yakını Mahadeva (Şiva) tapınağıdır. Mevcut tapınak, Bhupatindra Malla (1696-1722) tarafından inşa edilen tapınağın orijinal formuna yakın bir şekilde yeniden inşa edilmiştir. Orijinal tapınak 1934 depreminde yıkılmış ve minyatür bir biçimde Newari tarzı bir çatı ile yeniden inşa edilmiştir. Bu yeniden inşa Nisan 2015 depreminde çöktükten sonra, koruma uzmanları tapınağı Bhupatindra Malla'nın orijinal vizyonuna uygun olarak orijinal sikhara tarzında yeniden inşa etmişlerdir. Tapınağın çoğu yeni olsa da, ön revaktaki yıpranmış taş sütunlar gibi orijinal unsurları da içermektedir.

[Badrinath Tapınağı \(2014\)](#)

Badrinath, uzak hac yerlerinin yerine geçmesi amaçlanan ve topluca Char Dham veya "Dört Mekân" olarak bilinen dört kutsal mekândan biridir. Bu ikame yerler, XVII. yüzyıl Nepallileri için büyük ölçüde erişilemez olan ve Hindistan'ın dört köşesinde bulunan şu yerleri temsil etmektedir:

- Güneydoğu Hindistan'daki Puri'deki Jagannath tapınağı.
- Güneydeki Tamil Nadu'daki Rameswaram tapınağı.
- Batı Hindistan'daki Gujarat'taki Dwarka tapınağı.
- Kuzey Hindistan'daki Himalayalar'da bulunan Uttarakhand'daki Badrinath tapınağı.

Bhupatindra Malla'nın çözümü, dört ikame mekanın hepsini meydanın tek bir alanında bir araya getirerek, hepsinin birkaç dakika içinde ziyaret edilebilmesini sağlamaktı. Bir kutsal hac yerinin yerine başka bir kutsal yerin "geçişini" yapma uygulaması alışılmadık bir durum değildir örneğin, Katmandu'da Kathesimbhu stupası, Swayambunath'ın yerine geçmiştir. Birbirinden sadece birkaç kilometre uzakta bulunmalarına karşın, Swayambunath, yüksek bir tepenin üzerinde yer aldığı için yaşlılar, hasta ve güçsüzler için ulaşılması zor bir yerd. Yakındaki Bhutan'da da benzer bir gelenek mevcuttur. Birçok örnekten birini vermek gerekirse, hacıların güneydeki yaklaşık 800 kilometre uzaklıktaki orijinal Nalanda'ya zorlu yolculuğu yapmalarına gerek kalmaması için 1750'lerde Nalanda Budist Enstitüsü kurulmuştur.

12 - Bhaktapur

Fasidega Tapınağı

Bhaktapur Durbar Meydanı'nda yer alan önemli bir Hindu tapınağıdır. Şiva'ya adanmış olan bu yapı, kendine has görünümü ve geçirdiği büyük restorasyon süreçleriyle bilinir.

Orijinal tapınağın IX. yüzyıl civarında inşa edildiği tahmin edilmektedir.

"Fasi Dega" adı, yerel dildeki kabağa benzeyen kubbe şeklindeki modern yapısından gelmektedir. Görkemli altı katlı kaidesi aslan ve fil heykelleriyle süslenmiştir.

[Fasidega Tapınağı \(2014\)](#)

Tapınak, 1990 yılındaki depremde yıkılmış, orijinal temelleri üzerine yeniden inşa edilmiştir. Ardından 2015'teki büyük Nepal depreminde tekrar tamamen yıkılmış ve günümüzdeki kubbeli görünümüne kavuşmuştur.

Bhaktapur Sokakları

Günümüzdeki Bhaktapur kenti ve tarihi Bhaktapur kentinde yaşayanlar ve sokak manzaraları ilginçtir.

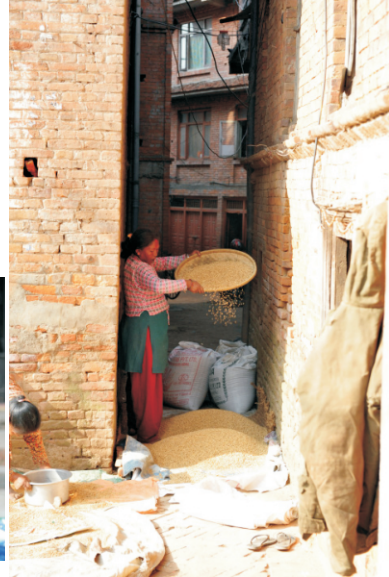
Tarihi bölgedeki sokaklarda satıcılara ve ilginç görümlü kişileri görebiliyorsunuz. İlginç görümlü olanlar genellikle dilencilerdir.

Günümüzdeki Bhaktapur'da tam bir köy yaşamı sürüyor.

Sokakta buğdayın sapını ayırmak için ilkel yöntem kullananları, leğende çamaşır yıkayanları görebiliyorsunuz.

[Tarihi Sokaklarından görüntüler \(2014\)](#)

[Günümüzdeki Bhaktapur'da buğday savuran \(2014\)](#)

2

Boudhnath Stupa

Bodnath Stupa (veya Bauddha), Katmandu vadisinin kalbinde Tibet kültürünün bir kalesidir. 1959 Çin işgalinden sonra binlerce Tibetlinin gelişiyle canlanan tapınak, Tibet Budizminin en önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Bodnath, Nepal'deki en büyük stupadır ve muhtemelen XIV. yüzyılda Babür istilalarından sonra inşa edilmiştir. Havadan bakıldığında dev bir mandala veya Budist kozmosunun diyagramı gibi görünür.

Stupa, Nisan 2015 depreminde ağır hasar görmüş ancak 2016'da yeniden açılmıştır.

14 - Boudhnath Stupa

Boudhanath Stupa (Boudha Stupa), Khasti Chaitya veya Khasa Chaitya olarak da bilinir, tüm Budaların aydınlanmış zihninin vücut bulmuş hali olarak görülen bir stupa ve önemli bir manevi dönüm noktasıdır. Boudha , Nepal'in Katmandu şehrinde Katmandu Vadisi'nin kuzeydoğusunda inşa edilen ve başlangıçta pirinç tarlalarıyla çevrili olan stupanın bir metinde Tibet Budizminin doğduğuna inanılıyor. Kutsal maddeler içerdiğine inanılıyor ve devasa bir mandala olarak düzenlenmesi onu Nepal'deki en büyük küresel stupa ve dünyanın en büyüklerinden biri yapıyor.

[Boudhnath Stupa \(2014\)](#)

Mevcut yapının büyük olasılıkla XIV. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir, ancak Newar kroniklerinde V. yüzyıla kadar uzanan bir dönemde burada bir stupanın inşasından bahsedilmektedir. 1979'da Boudha Stupa, UNESCO Dünya Mirası Alanı oldu.

Stupanın kutsanmış beden kalıntıları arasında Kassapa Buda'ya ve Şakyamuni Buda'ya ait olduğu düşünülen kemik parçaları, dharmakaya kalıntıları, dharma kalıntıları, kumaş kalıntıları ve beden, konuşma, zihin, zihin nitelikleri ve faaliyet temsilleri gibi diğer kalıntıları da bulunmaktadır. Bu stupa, kuzeydoğu köşesindeki Sankhu köyü aracılığıyla Katmandu Vadisi'ne giren ve genellikle "*Küçük Boudhanath*" olarak adlandırılan Chabahil'deki eski ve daha küçük Charumati Stupa'ya kadar devam eden, Tibet'ten Hindistan'a uzanan eski ticaret yolu üzerinde yer almaktadır. Yol daha sonra doğrudan güneye dönerek Bagmati Nehri üzerinden Lalitpur'a ve Patan'daki eski Malla Krallığı'na doğru ilerler. Tibetli tüccarlar yüzyıllardır Boudha Stupa'da dinlenip dua etmektedirler.

1959 Tibet ayaklanmasının ardından, çok sayıda Tibetli mülteci Nepal'e göç etti ve Boudha'daki stupanın çevresine yerleşti. Tibet diasporası, Boudha çevresinde 50'den fazla gompa ve Budist manastırı, restoran, konukevi ve el sanatları işletmesinin inşasına yol açtı .

Boudha Stupa'nın ana kuzey girişinde, yerel Newari Budistleri tarafından sert Hariti veya Ajima olarak bilinen Dharma koruyucusu Mammo Pukkasi'ye adanmış bir türbe inşa edilmiştir.

Tarihçe

Erken dönem yazılı kaynak Gopalarajavasavali, Boudha kasabasının Nepalli Licchavi kralı Sivadeva (yaklaşık 590–604) tarafından kurulduğunu söylerken, diğer Nepal kronikleri ise kasabanın Kral Manadeva'nın (464–505 MS) hükümdarlığı dönemine ait olduğunu belirtir.

Khaasti Chaitya'ya dair en eski tarihi kaynaklar Newarların kroniklerinde bulunur.

- İlk olarak, Khaasti, Licchavi kralı Vrisadeva (400) veya Vikramjit tarafından bulunan dört stupadan biri olarak anılır.
- İkinci olarak, Newarların stupanın kökenine dair efsanesi, onu Kral Dharmadeva'nın oğlu Manadeva'ya, bilmeden babasını öldürmesinin kefareti olarak atfeder. Manadeva, yaklaşık 464-505 yılları arasında hüküm süren büyük bir Licchavi kralı, askeri fatih ve sanat hamisiydi. Manadeva ayrıca Gum Bahal'ın Swayambhu Chaitya'sı ile de bağlantılıdır.
- Üçüncü olarak, bir başka büyük Licchavi kralı Shivadeva (590-604), bir yazıtta Boudha ile ilişkilendirilir; chaitya'yı restore etmiş olabilir.

Tibet Budizminin doğuşu, Boudha Stupa ile özünde bağlantılıdır. Padmasambhava'nın Yeshe Tsogyal'a , Kral Trisong Detsen'e (755-797 yılları arasında hüküm sürmüştür) ve Samye Manastırı'ndaki Yirmi Beş Kalp Öğrencisine verdiği bir dharma öğretisinde, stupanın tarihi ve Tibet Budizmi ile ilişkisi, eksiksiz bir öğretinin bir bölümü olarak açıklanmaktadır.

Bu öğretiye göre, tanrılar diyarında yaşayan Indra'nın kızı Küçük Purna, kutsal bir çiçeği çalarak diyarın bir yasasını çiğnedi. Bunun üzerine insan diyarına atıldı ve Katmandu Vadisi'nde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapan bir ailede yeniden doğdu ve Samvari adını aldı. Samvari ayrıca kümes hayvanı yetiştiriciliği de yaptı ve farklı babalardan dört oğlu oldu. Onları müreffeh ev halkı olarak yetiştirdi. Servet biriktirdi ve bir niyet edindi: "Bu serveti hayırlı bir amaç için kullanacağım. Tüm budaların bilgelik zihnine, kendi yıdam'ıma, varlıkların ölçülemez erdem biriktirebileceği bir yere, özü Tathagataların kalıntıları olan büyük bir stupa'ya destek olacağım." Samvari daha sonra yerel kraldan izin ve gerekli arazi bağışını istedi. Kral düşündü ve Samvari'den etkilendi, ardından yapılınsın diye yanıt verdi.

[Boudhnath Stupa \(2014\)](#)

16 - Boudhnath Stupa

Hemen dört oğlu ve bir hizmetkarının bir fil ve bir eŖeđin taŖıdıđı tuğlalarla stupayı inŖa etmeye baŖladı.

Yerel Newar halkı, stupanın büyüklüğü ve bunun, dharma ve erdemin kökleri için daha büyük destekler inŖa etmeyen kralın saray mensupları üzerindeki etkisi konusunda endiŖselendi. Kral kararını deđiŖtirmeyi reddetti ve "Yapılsın" sözünün "ağzından kaçtığını açıkladı. Böylece stupa, Jarung Kashor olarak anılmaya baŖlandı.

[Boudhnath Stupa \(2014\)](#)

Annesinin ölümünden sonra, bardo evresindeyken Budalığa ulaŖmasının ardından, dört oğlu stupanın yapımına devam etti. Stupa, Buda Kassapa'nın kalıntılılarıyla kutsandı ve oğullar, Buda öğretisini buzla kaplı sınır bölgesi Tibet'e getirme ortak arzusunu dile getirdiler. İlk doğan oğul, kral olarak geri dönme arzusunu diledi ve VIII. yüzyılda Trisong Detsen olarak yeniden doğdu. İkinici doğan oğul, baŖrahip olma arzusunu diledi ve Shantarakshita olarak yeniden doğdu. nc doğan oğul, Buda'nın öğretilerini korumak için lotus çiçeğinden doğma ve güçlü bir mantra ustası olma arzusunu diledi ve Padmasambhava olarak yeniden doğdu . Dördüncü doğan oğul, kardeŖlerine yardım etmek için kraliyet bakanı olarak doğma arzusunu diledi ve Yarlung'lu kralın bakanı Bami Trizher olarak yeniden doğdu. Hizmetçi, fil, eŖek ve yoldan geçen bir karga da Tibet'te insan olarak yeniden doğdu: Sırasıyla bir bakan, U Dum Tsen, baŖka bir bakan ve kralın oğlu olarak doğdu.

Tavuk yetiŖtiricisi Samvari'nin hikayesi, yerel Newar halkı tarafından da kabul görmektedir. Boudha Stupa'daki Pukkasi veya Mammo Hariti türbesinin arka tarafında, ördeklerin bulunduğu bir gölet ve onlara bakan bir kadının tasvir edildiği bir Samvari resmi bulunmaktadır.

25 Nisan 2015'te Nepal'de meydana gelen deprem, Boudhanath Stupası'na ciddi hasar verdi ve kulede büyük çatlaklar oluŖtu. Stupa 22 Kasım 2016'da yeniden açıldı.

3

Durbar Meydanı

Katmandu Durbar (ya da darbar) Meydanı, halk arasında Hanuman Dhoka ve Basantapur Durbar olarak da bilinir. "durbar" sözcüğü "saray" veya kraliyet ailesi/prens tarafından kullanılan mahkeme anlamına gelir. Nepal'deki monarşi döneminde krallar Katmandu Durbar Meydanı'nda taç giyer ve meşruiyet kazanırlardı. Katmandu Durbar Meydanı, Katmandu şehrinin merkezinde yer aldığı için genellikle kalabalık ve tüm gezginler tarafından ziyaret edilen bir yerdir. UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde Katmandu Durbar Meydanı da yer almaktadır.

Malla Hanedanı, XIII. yüzyıldan XVIII. yüzyılın ortalarına kadar Katmandu Vadisi'ni yönetmiştir. 1768'de, Nepal'deki son monarşik hanedan olan Şah Hanedanı, Katmandu Vadisi'ni işgal etmiş ve Katmandu Durbar Meydanı'nın güneydoğusuna dört gözlemevi daha inşa etmiştir. Şah Hanedanlığı'nın tüm kralları, 1886'da yeni saray olan Narayanhiti Sarayı'na taşınana kadar burada yaşamıştır.

18 - Durbar Meydanı

Katmandu Durbar Meydanı, farklı dönemlerde farklı hükümdarlar altında bir dizi değişiklik ve eklemeye uğramıştır; bu da bölgedeki anıt ve tapınakların tasarım ve tarzındaki çeşitliliği yansıtmaktadır. Örneğin, Kral Jayaprakash Malla Kumari Bahal'ı inşa ettirmiş, Kral Mahendra Malla (1560-1574) ise Newari mimari tarzında Jagannath Tapınağı, Kotilingeshwara Mahadev, Mahendreswara Tapınağı ve muhteşem Taleju Tapınağı gibi yapılar inşa ettirmiştir.

Meydanın inşasına III. yüzyılda başlanmış olsa da, içindeki ana yapılar daha sonraki dönemlerde eklenmiştir. Dış kompleks, Malla krallarının hükümdarlığı döneminde inşa edilmiş bir dizi XVI. yüzyıl tapınağından oluşmaktadır. Bu binalar, Newar mimarisine özgü titizlikle oyulmuş cephelerle süslenmiştir. Merkez meydan, Malla ve Şah dönemlerinde inşa edilen saray kompleksleriyle çevrilidir. Bunların en bilineni, Nepal'in Birleşmesini anmak için Prithvi Narayan Şah tarafından inşa edilen dokuz katlı bir saray olan Nautalle Durbar'dır.

Tapınaklar

Jagannath Tapınağı

Jagannath Tapınağı (Char Narayan veya Carnarayan olarak da bilinir), Hanuman Dhoka Darbar Meydanı'ndaki en eski anıtlardan biridir. XX. yüzyılın sonlarına kadar, Krishna'nın (diğer adıyla Jagannath) bir heykelinin onun hükümdarlığı döneminde yerleştirilmesi nedeniyle, yanlışlıkla üretken bir inşaatçı olan Kral Pratap Malla'nın (1641-74) eseri olduğuna inanılıyordu. Ancak, mimarlık tarihçisi Michael Hutt, tapınağın merkez heykelinin tabanında 1563 tarihinin yer aldığını ve bu tarihin Mahendra Malla'nın (1560-1574) hükümdarlığının ilk yıllarına kadar uzandığını belirtiyor. Darbar Meydanı'nda Mahendra Malla döneminde inşa edildiği bilinen dört önemli tapınaktan biridir.

Anıt, alçak bir kaide üzerine tuğla ve ahşaptan inşa edilmiş Newar tarzı bir tapınaktır. Patan'daki çağdaş Char Narayan'a benzer bir tasarıma sahip olan dış duvarları, her biri üç kapı ve bir torana içeren portallarla kaplıdır. Her iki taraftaki merkezi kapı, rahipler dışında kimsenin giremediği merkezi bir cellayı çevreleyen bir koridora açılır. Koridorlu benzer binalardan farklı olarak, dış geçit, doğuya bakan üç bölümlü tapınağı

[Jagannath Tapınağı \(2014\)](#)

merkezi görüntüden ayırmak için kuzeybatı ve güneydoğu köşelerinde (aşağıdaki plana bakınız) kapatılmıştır. Buraya yerleştirilen heykeller hakkında daha fazla ayrıntı aşağıda belirtilmiştir.

Ana binadan ayrı olarak, dört köşenin her birinde, XIX. yüzyıl Tripureshwar Mahadev tapınağının pancayatana düzenini önceden haber veren küçük iki katlı yardımcı kuleler bulunmaktadır. Pancayatana düzenlemesi, Vishnu'ya ek olarak Mahadeva, Ganesa, Surya ve Durga için daha küçük tapınaklar sağlar.

Zemin kat (her kenarı 8,3 m olan) dört başlı ve sekiz kollu tanrıları betimleyen, toplamda 48 adet oyma ahşap destekle desteklenen iki katlı çatıyla örtülüdür. Oymalar mükemmel kalitededir, ancak bazıları önemli ölçüde hasar görmüştür.

Her bir desteğin altında, insanlar ve hayvanlarla ilgili çeşitli erotik etkinlikleri betimleyen daha düşük kalitede frizler bulunur.

Bu tür yerler, XVII. yüzyıl Nepallileri için büyük ölçüde erişilemezdi. Ulaşılması zor olmasına rağmen (ya da belki de bu nedenle) Nepal elitleri için gerçek Puri'ye, zorlu bir yolculuğa çıkmak bir ayrıcalık işareti haline geldi. Örneğin, Patan'dan Siddhinarasim Malla 1660'larda Puri'yi ziyaret etti, ardından 1670'te Bhaktapur'dan Jagatprakasa Malla geldi. Gutschow, Jagannath ile özdeşleşmenin itici gücünün, Jagannath'ı koruyucu devlet tanrısı (rastradevata) olarak kabul eden Orissa'daki Ganga hanedanlığının parçalanması olduğunu savunuyor. Ganga'nın çöküşünden sonra, bölgedeki birçok prenslik, belki de yok olan Ganga hanedanlığının ihtişamından dolayı olarak faydalanmak için, saraylarının yakınında Jagannath tapınakları finanse etmeye başladı.

Lakshmi Narayan Temple

Lakshmi Narayan, aynı avluda, Jagannath tapınağının hemen batısında yer almaktadır. Güzelce dekore edilmiş olmasına karşın, yakındaki daha büyük tapınakların yanında göz ardı edilmektedir.

Pratap Malla'nın (1641-74) hükümdarlığı döneminde inşa edilen iki katlı anıt, tipik bir Newar tarzı pagodadır. Hindu tanrısı Vishnu'ya, Narayan yönüyle, güzellik tanrıçası Lakshmi ile yan yana tasvir edilerek adanmıştır. Çoğu Narayan tapınağı gibi, bu tapınak da kare planlıdır. Dört tarafında da girişler bulunmaktadır, ancak tapınak kuzeydeki Kal Bhairav heykelinin duvarına bitişik olduğu

[Lakshmi Narayan Temple \(2014\)](#)

20 - Durbar Meydanı

için sadece batı ve güneydeki girişler görülebilir. 2022 itibariyle, Jagannath'taki onarımlar devam ederken doğu duvarı iskele ile kapatılmıştır.

Anıt, 1652'de inşa edilen Patan'daki (Lalitpur'un) Darbar meydanındaki Narayan tapınağıyla neredeyse aynı yüksekliktedir. Lalitpur hükümdarı Srinivas Malla, bu anıtı ölen kardeşinin anısına yaptırmıştır.

Tapınak Nisan 2015 depreminde ciddi hasar görmüş ve zemin katındaki dört duvarın tamamı yıkılmıştır. 2016 ve 2017 yıllarında, ahşap kornişleri ve temel taşlarını birbirine bağlamak için özel yapım ahşap köşe kolonları monte edilerek yapı onarıldı. Bu desteklerin ardından, duvarlar tuğla tuğla yeniden inşa edildi. Yeniden inşa, depremin ikinci yıldönümünden hemen önce, Nisan 2017'de tamamlandı.

Maha Vishnu Temple

Maha Vishnu (veya Mahavisnu) Darbar Meydanı'nın kuzeybatı köşesindeki yer alır. 1934'teki büyük depremde yıkılan yapı, daha sonra ibadet edenlerin yararına sadece gelişigüzel onarımlar yapıldı. Zamanla, bakım yapılmadığı için yapı kullanılamayacak kadar harap hale geldi. Sonunda, 2002 yılına gelindiğinde, kalıntı yapı neredeyse tanınmaz hale gelmişti. Üç katından ikisini ve paha biçilmez ahşap oymalar (örneğin, çatı destekleri, pencere çerçeveleri vb.) dahil olmak üzere dekoratif özelliklerinin çoğunu kaybetmişti. Tapınak, 2004 yılında Dünya Anıtlar Fonu ve Katmandu Vadisi Koruma Vakfı'nın ortak girişimiyle yeniden inşa edildi. Bu iki kuruluş, mümkün olan her yerde orijinal bileşenleri yeniden kullanarak, anıtı orijinal ihtişamına yakın bir şekilde (ve hassasiyetle) yeniden inşa etti.

Anıtın neredeyse kesin olarak Kral Jagajjaya Malla'nın (1722-1736) eseri olduğu düşünülmektedir. Tapınağın tarihlenmesi, Vishnu-Lakshmi heykelinin yıkılmış kutsal alandan Hanuman Dhoka sarayındaki Nasal Chowk'un (avlu) içindeki güvenli bir yere taşınması sırasında tesadüfen belirlenmiştir. Kraliyet anıt tapınağı olarak inşa edildiğini düşündürüyor. Zamanla, Jagajjaya Malla ve kaybettiği oğlunun hatırası silindikçe, tapınağın yavaş yavaş Maha Vishnu'nun kendisi için genel bir ibadet yerine dönüştüğü ve bu rolün XX. yüzyıla kadar devam ettiği tahmin edilebilir.

[Maha Vishnu Temple \(2014\)](#)

1934'ün büyük depremi, 15 Ocak'ta saat 14:13'te (Hindistan Standart Saati) Doğu Nepal ve Hindistan'ın bazı bölgelerini 8.0 büyüklüğünde (Nisan 2015 depreminden çok daha güçlü) salladı. Ancak, merkez üssü Everest Dağı'nın sadece birkaç kilometre güneyinde, yaklaşık 160 kilometre uzaklıkta olduğu için, Katmandu Vadisi'ne ulaştığında etkisi bir miktar azaldı. Bununla birlikte, hasar felaket boyutundaydı ve uzun süreli oldu. Maha Vishnu tamamen yıkımdan kurtulmuş olsa da, sonraki yıllarda daha yüksek öncelikli projelerde bir eksiklik yaşanmadı ve Maha Vishnu gibi daha küçük anıtlar ihmal edildi. Eğer ibadet edenler müdahale etmeseydi, muhtemelen yerle bir edilirdi. Nisan 2015 depreminden yalnızca hafifçe etkilendi.

Maju Dega "Kaynana" Tapınağı

Maju Dega (veya Mahadeva), Şiva'ya adanmış, üç katlı, etkileyici bir Newari tarzı tapınak kulesidir ve heybetli bir piramid biçimindeki kaide üzerinde durmaktadır. 1690 yılında, sekiz yaşında tahta çıkan ve yirmi bir yaşında vefat eden torunu Bhupalendra Malla'nın hükümdarlığı döneminde Kraliçe Riddhi Lakshmi tarafından inşa edilmiştir. Kaide dışında, yapı Nisan 2015 depreminde tamamen yerle bir olmuş, ancak o zamandan beri özenle restore edilmiştir.

Tapınak özellikle yüksek olmasa da, kademeli kaidenin dokuz terası gözü yukarı doğru çekiyor. Perspektif hilesi dikey boyutu vurguluyor. Kaideler yukarı doğru çıktıkça yükseklik kaybediyor ve tabanın olduğundan daha yüksek görünmesini sağlıyor. Bu "Dünya Dağı"nın zirvesi, meydanadaki tapınaklarda bulunan tipik yıldızlı taçtan ziyade, karla kaplı bir zirveye benzeyen, buzla çevrili beyaz badanalı bir Budist stupasıdır. Bu dağ benzeri kuleler görüldükleri kadar sağlam değiller.

Şiva'ya adanmış olan taban seviyesindeki kutsal alanda büyük bir linga dışında hiçbir şey bulunmuyor. Dört kapısı (her cephede bir tane) çevreyi saran geniş beş bölmeli bir koridora açılıyor. Deprem hasarı nedeniyle, kemerli geçidi oluşturan yirmi sütunun çoğu, mükemmel kalitede olsa da, yakın zamanda restore edilmiş gibi görünüyor. Depremde yıkılanların yerine yeniden yapılan en yeni konsollar, kasıtlı olarak "kesilmiş" kollarıyla yaşlılık izlenimi yaratmak için özellikle kaba ve genel bir karaktere sahip.

[Maju Dega "Kaynana" Tapınağı \(2014\)](#)

22 - Durbar Meydanı

"Hippie Tapınağı" olarak adlandırılan tapınağın ünü, 1971'de gösterime giren ve 1970'lerdeki Nepal'deki uyuşturucu bağımlısı kültürü ve turizm patlamasıyla birlikte ortaya çıkan, gevşek korunan tapınaklardan faydalanarak kültürel mirası yağmalayıp yabancı pazarda yeniden satan çeteleri konu alan Hint filmi "Hare Rama Hare Krishna" ile daha da arttı.

Tapınağın 2015 depreminde yıkılmasının ardından, 2020 açılması hedeflenen tapınağın açılışı 2022 kadar erteledi.

Panchmukhi Hanuman Tapınağı

Pancamukhi Hanuman Tapınağı, dairesel geleneksel Nepal kulelerinin ender bir örneğidir. Hanuman Dhoka sarayının sekiz avlusunun en büyüğü ve en merkezi olan Nasal Chowk'un kuzeydoğu köşesinde yer almaktadır. Olağanüstü bir şans eseri, dengesiz kule sadece Nisan 2015 depremine dayanmakla kalmadı, aynı zamanda restorasyon çalışmaları deprem anında tüm düzenleyici ve finansman engellerini aşmış olduğundan, restore edilen ilk anıtlar arasında yer aldı.

Kulenin inşa tarihi çeşitli kaynaklarda XIX. yüzyılın başları olarak verilmektedir. Tapınak, "hükümdarın beş bölgenin dengesini korumasına yardımcı olan" beş yüzlü Hanuman'ın (Panchamukhi Hanuman) adını taşımaktadır. Beş sayısına verdiği önemi vurgulamak amacıyla kulenin beş katlı çatısı bulunmaktadır. Shrestha, Newari dilinde Panchamukhi Hanuman'ın genellikle "beş" ve "balık" olmak üzere iki anlamı olan "nya" kelimesiyle anıldığını belirtiyor.

2015 depreminin ardından, koruma görevlileri kulenin tabanının güney tarafındaki (Nasal Chowk'a bakan) XVIII. yüzyıldan kalma bir sundurmayı söktüler. Bu sundurma, rahiplerin Rana Bahadur Şah'ın ev hapsinde kaldığı bitişik binaya girmeden tapınağa erişebilmeleri için eklenmişti. Bu, kulenin beş çatısının altındaki bir kornişin yeniden inşasını gerektirdiğinden, ilgili çatıyı desteklemek için dört ahşap destek çubuğu da imal etmek gerekiyordu.

[Panchmukhi Hanuman Temple \(2014\)](#)

Taleju Bhawani Tapınağı

Taleju Tapınağı, Hanuman Dhoka Darbar Meydanı'ndaki en eski anıtlar arasında yer almaktadır. Eski defterler (tyasaphus), 1563 yılında Mahendra Malla'nın (1560-74) hükümdarlığı döneminde "büyük bir tapınak"ın inşasını kaydetmektedir. Bu tapınak, Darbar Meydanı'nda Mahendra Malla döneminde inşa edildiği bilinen dört önemli anıttan biridir; diğerleri Jagannath, Kotilingeswar Mahadev ve Mahendreswara tapınaklarıdır.

Tapınak, Malla soyunun tanrıçası ve Newar halkının koruyucu tanrıçası olan Taleju Bhawani'yi barındırmaktadır. Taleju, Patan ve Bhaktapur'daki Malla kralları tarafından da saygı görmüş ve burada onun onuruna ayrı tapınaklar inşa edilmiştir. Geleneksel görüşe göre, Güney Hindistan kökenli bu tanrıça, XIV. yüzyılın başlarında başka bir tanrıça olan Manesvari'nin rolünü devralmıştır. Malla hanedanının atası Harisingh Deva (diğer adıyla Harisimhadeva, 1304-25) tarafından Nepal'e getirilmiştir.

[Taleju Bhawani Tapınağı \(2014\)](#)

Taleju'nun ezoterik mantrasının kesintisiz kraliyet yönetimini sağladığı düşünülüyordu ve yalnızca ölümün yakın olduğu durumlarda bir kraldan halefine aktarılıyordu. Bu durum zaman zaman zorluklara yol açtı örneğin, akıl hastası ve hapsedilmiş Lakshmi Narasimha Malla, mantrayı oğlu Pratap Malla'ya (1641-74 yılları arasında hüküm sürmüştür) aktarmak istemediğinde veya aktarmadığında. Taleju daha sonra Nepal'i terk etmekle tehdit etti, ancak tantrist uzmanlar tarafından kalmaya ikna edildi. Bununla birlikte, ünlü Wright kroniği gibi bazı kaynaklar, mantranın sonsuza dek kaybolduğunu öne sürüyor.

Tapınağın mevcut düzeni kozmik bir mandala'yı andırmaktadır. Üç katlı çatılara sahip ana bina, Meru Dağı'nın alt yamaçlarını anımsatan on iki basamaklı bir kaide üzerinde durmaktadır. Kutsal alanın etrafında, iki katlı Newar tarzı kuleler olarak tasarlanmış on altı uydu tapınak bulunmaktadır. Özellikle, ana binanın çatıları yaldızlı bakır levhalarla kaplıdır ve çeşitli tanrıları tasvir eden oyma ahşap desteklerle desteklenmektedir. Her birinde bir gerçek kapı ve iki sahte kapı bulunan dört portal, tapınağa giriş sağlamaktadır (her iki tarafta birer tane). Her biri oyma ahşap sütunlarla, merkezi girişlerin üzerindeki toranalarla ve alt kapı pervazlarını çevreleyen sivri bloklarla (bhailahkva) son derece detaylı bir şekilde işlenmiştir.

24 - Durbar Meydanı

Hanuman Dhoka Kraliyet Sarayı

Hnuman Dhoka Katmandu'nun merkezindeki Durbar Meydanı'nda bulunan, Malla krallarının ve Şah hanedanının Kraliyet Sarayı'nı da içeren bir yapı kompleksidir. Hanuman Dhoka Sarayı (Nepalce'de Hanuman Dhoka Darbar), adını ana girişin yakınında bulunan Hindu tanrısı Hanuman'ın taş heykelinden almaktadır. 'Dhoka', Nepalce'de kapı veya geçit anlamına gelir. Binalar 2015 depreminde ciddi şekilde hasar gördü.

[Hanuman Dhoka Kraliyet Sarayı \(2014\)](#)

On avlulu doğu kanadı, XVI. yüzyılın ortalarına tarihlenen en eski kısımdır.

XVII. yüzyılda Kral Pratap Malla tarafından birçok tapınakla genişletilmiştir. Sarayın kuzey kısmındaki Sundari Chok ve Mohan Chok'un her ikisi de kapalıdır. 1768'de, sarayın güneydoğu kısmına Prithvi Narayan Shah tarafından dört gözetleme kulesi eklenmiştir. Kraliyet ailesi 1886 yılına kadar bu sarayda yaşamıştır. Daha sonra Narayanhiti Sarayı'na taşınmışlardır. Dışarıdaki taş yazıt on beş dildedir. Taş bir jaladroni (içme çeşmesi) olup, efsaneye göre 15 dilin tamamını anlayan biri için su yerine süt fişkiracaktır.

"Hanuman Dhoka" veya Hanuman Kapısı, Durbar Meydanı'nın batı tarafında yer almaktadır. Sarayın giriş kapısıdır ve burada 1672 tarihli, ayakta duran bir Hanuman (maymun tanrı) heykeli sarayı korumaktadır. Hanuman kırmızı bir kumaş ve şemsiye ile süslenmiştir. Yüzü kırmızı bir macunla boyanmıştır. Solda, 1673 tarihli, Lord Vishnu'nun yarı insan yarı aslan enkarnasyonu olan Lord Narasimha'nın, Hiranyakashipu adlı iblisi yediğini gösteren bir taş heykel bulunmaktadır.

Ana girişin önünde, Hanuman Tapınağı'na bitişik olarak, meydanın doğu tarafında bulunan dans eden Şiva heykelinden adını alan Nasal Chok avlusu yer almaktadır ('Nasal', Nepal dilinde "dans eden" anlamına gelir). Bu, Birendra'nın 1975 yılında avlunun ortasındaki

[Maymun tanrı \(2014\)](#)

platformda kral olarak taç giydiği meydana. Avlunun güney tarafında, dokuz katlı Basantapur Kulesi bulunmaktadır. Avlu Malla Dönemi'nde inşa edilmiş olsa da, çevresindeki, incelikle oyulmuş kapı, pencere ve destek kirişlerini gösteren binalar Rana hükümdarlarının eserleridir. Nasal Chok, kuzey-güney yönünde dikdörtgen şeklindedir ve girişı kuzeybatı köşesindedir. Girişin yakınında, Malla kralının özel dairelerine giden, dört tanrının oymalarıyla süslenmiş incelikle oyulmuş bir kapı bulunmaktadır. Şimdi doğu duvarındaki açık bir verandada Maha Vishnu'nun altın bir heykeli görölüyor; çünkü bu heykeli barındıran meydanadaki asıl Maha Vishnu Tapınağı, 1934 Nepal-Bihar depreminde yıkılmıştı. Avludaki diğer yapılar şunlardır: kuzeydoğu köşesindeki Malla krallarının Kabul Salonu, açık bir verandadaki Malla krallarının tahtı ve Şah krallarının portreleri.

Hanuman'a adanmış Panch Mukhi Hanuman Tapınağı (beş yüzlü Hanuman), Nasal Chok'un kuzeydoğu köşesindedir. Beş dairesel çatıdan oluşan eşsiz bir tasarıma sahiptir. Tapınağın kutsal alanına yalnızca tapınak rahibi girebilir.

Basantapur Kulesi ('Basantpur' "Bahar yeri" anlamına gelir),

Dokuz katlı olan bina, çeşitli şekillerde Nau Talle (Dokuz Katlı) kule, Vasantapur Kulesi veya kısaca Basantapur olarak anılır. Lvahancok Chok (avlu) veya Basantapur Chok olarak tanımlanan alandaki dört köşe kulesinden biridir. Neredeyse eşsiz bir şekilde, bu kulelerde hiçbir tanrı heykeli bulunmamaktadır. Çünkü bunlar Prithvi Narayan Şah (1768-75) ve Pratap Singh Şah (1775-77) tarafından, büyüğün vadiyi birleştirmesini sembolize etmek amacıyla inşa edilmiştir. Bu nedenle, dört köşe kulesinin her biri farklı bir alt krallığı temsil eder: güneydoğuda Lalitpur (Patan), kuzeydoğuda Bhaktapur, kuzeybatıda Kirtipur ve güneybatıda Vasantapur (yani Katmandu).

Prithvi Narayan Şah, modern Nepal'in ilk hükümdarı olarak kabul edilir. Vadinin çok batısında, Gorkha'da doğmasına rağmen, orduları devlet üstüne devlet fethederek Eylül 1768'de Katmandu Vadisi'ne girdi. Hanuman Dhoka sarayını birleşik Nepal'in merkezi olarak kullanma geleneğini başlattı ve saltanatı boyunca ve sonrasında sarayın fiziksel yapısına büyük harcamalar yapılmasını sağladı. 1896 yılına kadar Şah Krallarının merkezi olarak kaldı.

Gorkhali doğumlu Şahlar, en azından hanedanın ilk yıllarında, esir bir nüfus üzerinde hüküm süren

[Basantapur Kulesi \(2014\)](#)

26 - Durbar Meydanı

yabancılar oldukları algısını en aza indirmek için yerel gelenekleri desteklemeye özen gösterdiler.

Basantapur kulesinin tarihi oldukça karmaşıktır. Kule ve avlu, kulenin taban alanının çevrenin geri kalanıyla orantısız olması nedeniyle, uyumlu bir tasarım oluşturmamaktadır. Binanın cephesi ve düzeni, yükselen Şah hanedanının fethettiği ilk bölgelerden biri olan Nuwakot'taki yedi katlı Sattalle Darbar'ı anımsatmaktadır. Basantapur kulesi, nihayetinde aşırı büyümüş bir Newari tarzı tapınak binası olduğundan, konsolları Hindu panteonundan figürlerle bolca süslenmiştir, ancak içinde hiçbir tanrı barındırılmamaktadır. Dış cephenin mevcut görünümü XX. yüzyılın başlarındaki ve ortalarındaki görünümünden oldukça farklıdır.

İç mekanlar geniş, havadar ve iyi havalandırılmış olup, çok sayıda kafesli paravan ve balkon bulunmaktadır. İç mekanların dış duvarları, zemin ve tavan arasında doksan derecelik bir açıyla birleşen, dışa doğru çıkıntı yapan bir "V" şeklinde tasarlanmıştır. Kule dini amaçlarla kullanılmadığı için, vadideki iç mekanı tüm ziyaretçilere açık olan az sayıdaki büyük ölçekli anıttan biridir. Bugün bile turistler, sarayın ve çevredeki vadinin panoramasını seyretmek için baş döndürücü yüksekliğinden aşağıya bakabilirler. Tepeden görülebilen binalar arasında, tanrıça Durga'nın özenle seçilmiş Newari kızlarında vücut bulmuş hali olan, tanrılaştırılmış Kraliyet Kumari'sinin ikametgahı olan Kumari Bahal (güneybatıda) bulunmaktadır.

Mul Chok

Taleju Bhawani'ye adanmış Mul Chok, etrafı iki katlı binalarla çevrili, dini ayinler için özel mekanlar olan bir avludur. Taleju Bhawani, Malla ailesinin koruyucu tanrıçasıdır. Avlunun güney tarafında altın bir torana (kapı çelengi) bulunan Taleju Tapınağı yer almaktadır. Dashain festivali sırasında Taleju'nun heykeli bu tapınağa taşınır. Tapınağın girişi, nehir tanrıçaları Ganj ve Yamuna'nın resimleriyle çevrilidir. Degu Taleju Tapınağı, Shiva Singh Malla tarafından inşa edilen ve Taleju'ya adanmış üç çatılı bir başka tapınaktır.

Mohan Chok

Nasal Chok'un kuzeyinde 1649'da inşa edilen Mohan Chok, Malla krallarının ikametgah avlusuydu. Bir Malla kralının tahta varis olabilmesi için burada doğması zorunluydu. Bu inancın bir örneği olarak zorluklarla karşılaşan Jaya Prakash Malla gösterilir. Avlunun merkezinde, Vadinin kuzey kesimindeki Budhanilkantha'dan kaynaklandığı söylenen, Sun Dhara olarak bilinen altın bir su oluğu vardır. Avlu seviyesinin birkaç metre altına batırılmış, süslü bir şekilde oyulmuş bu oluk, Malla kralları tarafından günlük abdestleri için

kullanılıyordu. Dört köşesinde kuleler bulunmaktadır. Bu avlunun kuzeyinde Sundari Chok yer almaktadır.

Müzeler

Nasal Chok'un batı tarafında bulunan Tribhuwan Müzesi, Kral Birendra'nın büyükbabasına ait eşyaları sergiliyor. Müzede, enfes taş oymalar, etkileyici tahtlar, taç giyme törenlerinde kullanılan mücevherlerle süslü süs eşyaları, silahlar, mobilyalar, ahşap tapınak oymaları ve bir sikke koleksiyonu sergileniyor. Kral Tribhuwan'ın yatak odası, çalışma odası ve kişisel eşyaları burada yeniden oluşturulmuş ve korunmuştur. Durbar Meydanı'nın yanındaki sarayın bu bölümü, XIX. yüzyılın ortalarından sonlarına doğru Ranalar tarafından inşa edilmiştir.

Avlunun güneydoğu köşesinde, iki tahtın da sergilendiği Kral Mahendra Anıt Müzesi bulunmaktadır.

Saray Müzesi

Hanuman Dhoka Sarayı Müzesi, Hanuman Dhoka Sarayı'nda yer almaktadır ve Nepal hükümeti tarafından işletilmektedir. Müze, Nepal dilinde Hanuman Dhoka Durbar olarak bilinen daha büyük Hanuman Dhoka Sarayı kompleksinin bir parçasıdır. Saray, adını ana girişin yakınında bulunan Hindu maymun tanrısı Hanuman'ın taş heykelinden almaktadır. 'Dhoka' Nepal dilinde kapı anlamına gelir.

[Müze \(2014\)](#)

Gaddi Baithak Sarayı

Gaddi Baithak Sarayı, Durbar Meydanı'nda yer alan göz alıcı bir neoklasik yapıdır. Londra'daki Ulusal Galerî örnek alınarak tasarlanan yapı, bölgenin geleneksel mimarisinden farklı olarak tamamen Avrupa tarzında inşa edilmiştir.

1908 yılında Rana Hanedanı Başbakanı Chandra Shumsher Jang Bahadur Rana tarafından yaptırılmıştır.

28 - Durbar Meydanı

Adındaki "Gaddi" taht, "Baithak" ise oturma odası/salon anlamına gelir. Saray; kralların taç giyme törenleri, yabancı elçilerin kabulü ve resmi kraliyet kabulleri için inşa edilmiştir.

Bembeyaz dış cephesi, devasa sütunları ve karakteristik neoklasik detaylarıyla meydanın silüetinde geleneksel tapınakların arasında güçlü bir tezat oluşturur.

2015 Nepal depreminde ağır hasar gören yapı, uluslararası desteklerle restore edilerek 2018'de tekrar açılmıştır.

[Gaddi Baithak Sarayı \(2014\)](#)

Yaşayan Tanrı Evi (Kumari Ghar)

Kumari (Sanskritçe: "genç kız" veya "bekar"), aynı zamanda Yaşayan Tanrıça olarak da bilinir. Nepal'de yüzyıllardır süregelen bir gelenektir. Bu gelenekte Newar topluluğundan ergenlik öncesi bir kız, tanrıça Taleju Bhawani'nin (Durga'nın bir biçimi) yaşayan bir vücut bulmuş hali olarak saygı görür. Bu uygulama, Katmandu Vadisi'nin dini yaşamının merkezindedir ve hem Hindu hem de Budist geleneklerinden müritleri kendine çeker. Vadide birçok Kumari bulunmasına rağmen, en öne çıkanı, Durbar Meydanı'ndaki Kumari Ghar'da ikamet eden Katmandu Kraliyet Kumarisi'dir. Diğer önemli Kumariler Patan , Bhaktapur , Bungamati ve diğer yerel topluluklarda bulunur.

Tarihçe

Genç kızların ilahi enerjinin cisimleşmiş hali olarak tapınması, Katmandu Vadisi'nde kadim köklere sahiptir. Bu uygulama ilk olarak Kral Ananta Malla'nın hükümdarlığı dönemine ait 1280 tarihli bir yazıtta kaydedilmiştir, ancak sözlü ve ritüel gelenekler kökeninin Lichhavi dönemine (yaklaşık 400-750) dayandığını göstermektedir.

[Yaşayan Tanrı Evi \(Kumari Ghar\) \(2014\)](#)

Bununla birlikte, resmileştirilmiş bir kraliyet kültürü, daha sonraki Malla krallarıyla yaygın olarak ilişkilendirilmektedir.

En bilinen kuruluş öyküsü, Kantipur (Katmandu) Kralı Jaya Prakash Malla'yı içerir. Efsaneye göre, tanrıça Taleju, kralın görüşmelerini kimseye anlatmaması şartıyla, her gece kralı ziyaret ederek Tripasa (bir zar oyunu) oynardı. Bir gece kralın kızı onu takip etti ve tanrıçayı buldu. Tanrıça öfkelenmiş ve ortadan kayboldu. Taleju daha sonra bir rüyada görüldü ve krala, kendisinin tezahür edeceği genç bir Şakya kızını aramasını söyledi. Kraliyet Kumari'sinin atanması geleneğinin bundan sonra başladığı söylenir. Bazı kronikler ayrıca Kral Trailokya Malla'yı (yaklaşık 1560–1590) kurumun resmileştirilmesiyle ilişkilendirir.

Şah hanedanlığı döneminde, Kumari'nin yıllık kutsanması kraliyet meşruiyetini güçlendiriyordu. Her yıl Indra Jatra sırasında kral, Kumari'nin önünde eğilir ve ondan bir tika alırdı. Monarşi 2008'de kaldırıldı, ancak Nepal cumhurbaşkanı artık benzer bir törensel rolü yerine getiriyor ve gelenek laik cumhuriyet altında devam ediyor.

Kumari, evreni saran kadim kozmik enerji olan Şakti'nin yaşayan bir tezahürü olarak görülür. Şakta kutsal metni Devi Mahatmyam'da tanrıça, "*Tüm dışı varlıklarda ikamet ederim*" diye ilan eder. Kumari geleneği bu kavramın somut bir ifadesidir. Tanrıça sadece taş veya resimde temsil edilmez, aynı zamanda seçilmiş bir kızın bedenine yerleştiğine inanılır. Genç bir kız, olgun bir kadına tercih edilir çünkü doğuştan gelen saflığı ve tanrıçanın ayrılmasına neden olabilecek herhangi bir bedensel kanama veya diğer kirliliklerle henüz kirlenmediğine inanılır.

Jñanarava Rudrayamala gibi Hindu tantrik metinleri, Kumari'ye yaşına bağlı olarak 1 (Sandhya) ile 16 (Ambika) arasında değişen belirli bir ilahi isim atar. Bu isimler yalnızca birkaç saat süren ritüellerde kullanılsa da, çocukluk ve tanrıça arasındaki derin teolojik bağ vurgular. Felsefi olarak Kumari'ye tapınma, özellikle kadınlarda olmak üzere, tüm insanlarda bulunan ilahi potansiyelin tanınması anlamına da gelir. Kumari'nin halka açık darshan'ı (görüntülenmesi) güçlü bir nimet olarak kabul edilir ve onun sessizliği ve sakinliği geleceğe dair alametler olarak yorumlanır.

Yeni bir Kumari arayışı, mevcut tanrıça rolünü bıraktığında başlar. Bu, kan döktüğünde (genellikle menarş veya kazara bir yara nedeniyle) veya Bungamati örneğinde olduğu gibi ilk süt dişini kaybettiğinde olur. Geleneksel

[Yaşayan Tanrı Evi \(Kumari Ghar\), Halka görüldüğü yer \(2014\)](#)

30 - Durbar Meydanı

olarak, seçim kıdemli Vajracharya rahipleri, kraliyet (veya devlet) rahibi, baş astrolog ve eskiden kral tarafından denetlenirdi. Günümüzde, cumhurbaşkanlığı ofisi ve hükümet temsilcileri de bilgilendiriliyor.

Adaylar, Newar topluluğunun Şakya ve Bajracharya kastlarından seçilir. Bir kızın mükemmel sağlıkta olması, hiçbir yara izi veya doğum lekesi olmayan kusursuz bir vücuda sahip olması, hiç kan dökmemiş olması ve tüm dişlerinin yerinde olması gerekir. Geleneksel sınav, Hindu ikonografisinde tanımlanan otuz iki fiziksel mükemmelliği (battis lakshanas) kontrol eder. Bunlar arasında deniz kabuğu gibi bir boyun, geyik gibi uyluklar, aslan gibi bir göğüs, ördek kadar yumuşak bir ses ve olağanüstü siyah saç ve gözler bulunur.

Bazı yaygın anlatımların aksine, eski Kraliyet Kumarisi Rashmila Shakya, seçim sürecinin kesik başlar ve maskeli adamlarla yapılan korkutucu "korkutucu oda" testini içermediğini belirtmiştir. Otobiyografisinde Shakya, testin Kumarinin göreve başlamasından sonra katıldığı yıllık bir ritüel olduğunu, adaylar için bir deneme olmadığını açıklamaktadır. Ayrıca fiziksel muayeneyi ne mahrem ne de istilacı olarak tanımlamaktadır. Bir aday onaylandıktan sonra, rahipler Taleju'nun kızı girdiğine inanılana kadar gizli tantrik arınma ritüelleri gerçekleştirirler. Daha sonra kız kırmızı ve altın rengi giysiler giyer ve beyaz bir kumaş üzerinde yürüyerek saray meydanını geçerek evi olacak Kumari Ghar'a gider.

Kraliyet Kumari'sinin hayatı sıkı bir şekilde düzenlenmiştir. Ayakları asla ikametgahının dışındaki yere değmemelidir. Dışarı çıktığında altın bir tahtirevanla veya hizmetliler tarafından taşınır. Kırmızı ve altın renkli giysiler giyer, saçları tepeden topuz şeklinde bağlanır ve alına agni chakshu ("ateş gözü") çizilir. Ailesi nadiren ziyaret eder ve tek oyun arkadaşları, her isteğine boyun eğmek zorunda olan bakıcılarının çocuklarıdır.

Kumari'nin halka açık görünüşleri nadir ve kısadır. Müritler, kafesli bir pencereden onu görebilmek umuduyla Kumari Ghar'ın avlusunda toplanırlar. Onunla görüşme izni verilenler, yaldızlı tahtının önünde yere oturur, ayaklarını öper ve adaklar sunarlar. Yaptığı her hareket, kehanetler açısından incelenir. Ağlama veya yüksek sesle gülmenin ciddi bir hastalığı veya ölümü önceden haber verdiği; el çırpmanın yetkililerden korkma nedeni olduğu ve yiyecekleri didiklemenin ise mali kayıp anlamına geldiği söylenir. Eğer sessiz ve duygusuz kalırsa, dilek sahibinin dileğinin yerine getirildiğine inanılır.

Yakın zamana kadar Kumari, her şeyi bilen olarak kabul edildiğinden, resmi bir eğitim almazdı. Ancak günümüzde modern Kumariler sarayda okula gider veya özel ders alırlar.

Görev süresi, en sık ilk adet döneminde olmak üzere, büyük bir kan kaybı yaşadığında sona erer. Bu noktada tanrıçanın bedenini terk ettiğine ve halef arayışının başladığına inanılır. Eski Kumari daha sonra normal hayata döner, genellikle dış dünyaya uyum sağlamada önemli zorluklarla karşılaşır ve mütevazı bir devlet emekli maaşı alır.

4

Patan

Patan Durbar Meydanı Lalitpur şehrinin merkezinde yer almaktadır. Katmandu Vadisi'ndeki üç Durbar Meydanı'ndan biridir ve hepsi UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almaktadır. Meydanın en önemli özelliklerinden biri, Lalitpur'un Malla Krallarının yaşadığı ortaçağ kraliyet sarayıdır.

Durbar Meydanı, Newa mimarisinin bir harikasıdır. Meydan, taşla çevrili kırmızı tuğlalarla döşenmiştir. Bölgede birçok tapınak ve heykel bulunmaktadır. Ana tapınaklar, sarayın batı cephesinin karşısında sıralanmıştır. Tapınakların girişi doğuya, saraya doğru bakar. Ana tapınakların yanında, aynı hizada bir çan da bulunmaktadır. Meydanda ayrıca eski Newari konutları da yer almaktadır. Patan Durbar Meydanı'nda ve çevresinde Newa halkı tarafından inşa edilmiş başka tapınaklar ve yapılar da vardır. Hem Hinduizm hem de Budizmin merkezi olan Patan Durbar Meydanı'nda 136 "bahal" (avlu) ve 55 büyük tapınak bulunmaktadır.

Tarihçe

Durbar Meydanı'nın tarihi kesin değildir. Lalitpur'un Malla Kralları'nın kraliyet meydanının kurulmasıyla anılmasına rağmen, bölgenin eski bir kavşak noktası olduğu bilinmektedir. Mallardan önce bölgeye yerleşen Pradhanaların Durbar Meydanı ile bağlantıları vardır. Bazı kronikler, Thakuri hanedanının bir saray inşa ettiğini ve bölgede reformlar yaptığını ima eder, ancak bunun çok az kanıtı vardır. Bilim insanları, Patan'ın eski zamanlardan beri müreffeh bir şehir olduğundan emindir. Ayrıca Patan'ın MÖ III. yüzyılda Kirat hanedanı tarafından kurulduğuna ve daha sonra altıncı yüzyılda genişletildiğine dair kanıtlar da vardır.

[Patan Durbar meydanı \(2014\)](#)

Malla Kralları meydanda önemli değişiklikler yaptı. Mevcut mimarinin çoğu, Kral Siddhi Narsingh Malla ve oğlu Srinivasa Sukriti'nin hükümdarlığı döneminde inşa edilen 1600'lü yıllardan kalmadır. Meydanı geliştiren önemli Malla Kralları arasında Purandarasimha, Sivasimha Malla ve Yoganarendra Malla bulunmaktadır.

Patan, en eski Budist şehirlerinden biridir. 136 bahal veya avlu ve 55 büyük tapınakla hem Hinduizm hem de Budizmin merkezidir. Bu yapıların çoğu Durbar Meydanı'nın yakınındadır.

Krishna Tapınağı

Krishna Mandir, Patan Durbar Meydanı'ndaki en önemli tapınlardan biridir. Üç katlı bir yapı olan tapınak, Granthakuta adı verilen Shikhara tarzının yerel bir çeşidinde inşa edilmiştir. Birinci ve ikinci kat sütunlarının üzerindeki kiriş boyunca yer alan taş oymalar en dikkat çekici olanlardır. Birinci kattaki sütun oymaları

[Krishna Tapınağı \(2014\)](#)

Mahabharata'nın olaylarını anlatırken, ikinci katta Ramayana'dan görsel oymalar bulunmaktadır.

Patan'ın Darbar meydanının batı tarafındaki Krishna tapınağı 1637 yılında tamamlandı. Efsaneye göre, bir rüyadan ilham alınarak inşa edildi. Bir gece, Kral Siddhi Narasingh Malla (1620-61 yılları arasında hüküm sürdü) tanrılar Krishna ve Radha'nın sarayın önünde durduğunu rüyasında gördü. Kral, aynı yere bir tapınak inşa edilmesini emretti. On yıl sonra komşu bir krallıkla yapılan bir savaş sırasında, Kral düşmanlarını yenmek için Krishna'ya seslenerek zafer kazandı. Minnettarlıkla, Kral, Sundari Chauk avlusunun içine tapınağın bir kopyasını inşa ettirdi.

Krishna tapınağı, Kuzey Hindistan ve Bengal'de yaygın olan sikhara tarzında inşa edilmiştir. Bu tasarım tekniği, Myanmar'daki Bagan'a kadar uzanan anıtlarda da bulunur. 21 altın kulesinin altında üç kat bulunmaktadır. Birinci katta Krishna, ikinci katta Shiva (linga şeklinde) ve üçüncü katta Lokeshwor yer almaktadır. Zemin kat hariç, iç koridorları çevreleyen bir dizi chhatri pavyonu bulunmaktadır; ikinci ve üçüncü katların köşelerinde ve ana yönlerinde sekizer adet chhatri bulunurken, dördüncü katta sikharanın her yüzüne doğrudan inşa edilmiş dört süslemeli chhatri yer almaktadır. Zemin katta, çevreleyen galerinin iç duvarları her iki tarafta beş bölüme ayrılmıştır ve her cephenin ortasında bir kapı bulunmaktadır. Kalan bölümlerde ise Newari yazısıyla anlatılan Ramayana ve Mahabharata'dan sahneler yer almaktadır.

Krishna'nın Vishnu'nun yeryüzündeki bir enkarnasyonu olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle, tapınak boyunca Vishnu ve binek hayvanı Garuda'nın imgeleri bulunmaktadır. Sikhara'nın tabanını çevreleyen, Garuda üzerinde Vişnu'nun dört tam boyutlu heykeli bulunurken, aynı temayı işleyen kabartmalar zemin katın kornişlerinde yer almaktadır. Vişnu'nun 10 avatarının tasvirleri de zemin kat galerisinin dış cephesine yerleştirilmiştir. Tapınağın önünde, bir direğe monte edilmiş, altın kaplama Garuda'nın bağımsız bir heykeli bulunmaktadır. Bu heykel, tapınağın inşasından yaklaşık on yıl sonra Siddhi Narasingh Malla tarafından dikilmiştir. Krishna Mandir, yerel Brahmanlar tarafından yönetilmekte ve hala kullanılmaktadır, ancak Hindu olmayanların girişi yasaktır (yakındaki Bhimsen tapınağında olduğu gibi, 2015 depreminde tamamen yıkıldığı için şu anda restorasyon beklemektedir).

Tapınak, 2015 depreminden ağır hasar görmüş, özellikle üst katlarında yapısal hasar meydana gelmiştir. Yapı, Katmandu Vadisi Koruma Vakfı (KVPT) tarafından titizlikle restore edildi ve 2018'de hacılar ve turistler için yeniden açıldı.

Bhimsen Tapınağı

Bhimsen (veya Bhimasena) tapınağı, Mangal Sarayı meydanındaki büyük anıtların en kuzeyinde yer alır ve doğrudan Vishveshvar (Vishwanath) tapınağının bitişiğinde ve güneydoğudaki Mani Mandapa pavyonları ve çeşmesinin çapraz karşısında bulunur. Newarlar arasında ticaret tanrısı olan Bhimsen'e adanmış olan anıtın yaşı belirsizdir, ancak bir yangından sonra 1682'de Shrinivas Malla (1661-85 yılları arasında hüküm sürmüştür) tarafından yeniden inşa edilmiştir. Daha sonra, büyük depremin ardından 1934'te ve tekrar 1967'de yeniden inşa çalışmaları yapıldı. Tapınak, Nisan 2015 depreminde önemli ölçüde hasar görmesine (ancak tamamen yıkılmamasına) karşın, deprem öncesi halinden birçok malzemeyi koruyan kapsamlı bir yeniden inşa çalışmasının ardından 2022'nin başlarında yeniden açıldı.

[Bhimsen Tapınağı \(2014\)](#)

Tüm Bhimsen tapınakları gibi, zemin kat planı dikdörtgendir ve Bhimsen'in kendisi birinci katta (yani zemin seviyesinin bir üstünde) ikamet etmektedir. Michael Hutt'a göre, tapınak, topluluk üyeleri için ölüm ritüelleri ve dini müzik gibi hizmetler sunan Şaiva'dan vazgeçmiş bir Newar kastı olan Kapali-Jogi tarafından yönetilmektedir. Bakımını üstlendikleri Bhimsen türbesi, yabancılara kesinlikle kapalıdır ve dik merdivenlerinden kutsal alana girmeleri yasaktır.

Bhimsen, geleneksel olarak, eski Sanskrit destanı Mahabharata'da anlatıldığı gibi, Pandu'nun beş çocuğundan biri olarak anlaşılır. Tanrı, uzun bir etek, bacakları açık, zırh giymiş ve büyük bir sopa tutan bir şekilde tasvir edilmiştir. Başında "Yunan" olarak tanımlanan bir başlık bulunmaktadır. Bal Gopal Shreshtha'nın belirttiği gibi, Newar tüccarları geleneksel olarak Bhimsen'i memnun edebilen herkesin karlı iş anlaşmalarıyla ödüllendirileceğine inanırlar ve Bhimsen'in imgeleri genellikle Newar iş dünyasının faaliyet gösterdiği her yere taşınır.

Bhimsen tapınağının birkaç özelliği alışılmadık tarzdadır. Birincisi, Mangal sarayı (Darbar) meydanındaki uzun pataka şeritleriyle süslenmiş tek anıttır. Bu şeritlerin geleneksel olarak tanrıların göksel mekanlarından inip çıkmalarını sağlayan ilahi bir merdiveni temsil ettiği düşünülmektedir. İkincisi, doğuya bakan balkon, Shiva, Parvati, Bhairava ve Ganesh'i tasvir

eden çeşitli ahşap destekler de dahil olmak üzere tamamen parlak yıldızla kaplıdır. Son olarak, her çatı katmanına kendi metal tepe süsleri verilmiştir. Bu alışılmadık olmasa da standart bir özellik değildir.

Vishwanath Tapınağı

Vishwanath Tapınağı, Lord Shiva'ya adanmıştır. 1627 yılında Siddhi Narsingh Malla'nın hükümdarlığı döneminde inşa edilmiştir. Çatı destekleri, Hindistan'daki Shiva tapınaklarında yaygın olan imgelere benzer erotik oymalarla süslenmiştir. Tapınak, ön girişinde iki taş fil tarafından korunmaktadır. Tapınağın diğer tarafında, Shiva'nın binek hayvanı olan bir boğa heykeli bulunmaktadır. Tapınağın içinde bir taş linga yer almaktadır. Krishna Mandir ve Bhimsen Tapınağı arasında yer almaktadır.

[Vishwanath Tapınağı \(2014\)](#)

1627 yılında Lalitpur Kralı Narasimha (1620-61) tarafından inşa edilen bu tapınak, Şiva tanrısına adanmıştır; adı Şiva'yı "Her Şeyin Efendisi" olarak ifade eder ve çeşitli şekillerde "Vishwanath" veya "Vishvanath" olarak yazılır. Hindistan'daki Şiva tapınaklarında yaygın olan erotik imgelere uygun olarak, çatı destekleri erotik oymalarla süslenmiştir. Tapınak içinde ayrıca bir taş linga da bulunmaktadır. İki taş fil doğu girişini korumaktadır. Michael Hutt'a göre, yerel bir efsaneye göre, taş filler tapınaktan inip Mani Dhara su çeşmesinden içene kadar kral cennete giremeyecektir.

Tapınak, 1988 yılında 6,5 şiddetinde bir depremde ağır hasar görmüş ve tapınağın orijinal çatısı yıkılmıştır. Hızlı bir şekilde onarılmış olsa da, bu durum depremlerin Patan'ın mimari mirasına yönelik sürekli tehdidinin bir ön gösterimi olmuştur. Neyse ki Vishvanath, Nisan 2015 depremini büyük ölçüde hasarsız atlattı, ancak küçük onarımlar yapılırken birkaç tarafına geçici olarak destekleyici takviyeler yerleştirildi.

Taleju Bhawani Tapınağı

Taleju Tapınağı, kraliyet tanrıçası Taleju Bhawani'nin onuruna inşa edilmiştir. Güney Hindistan kökenli bu tanrıça, XIV. yüzyılın başlarında Harisingh Deva tarafından tanıtıldıktan sonra, başka bir tanrıça olan Maneshvari'nin rolünü üstlenmiştir. Tanrıça,

36 - Patan

Malla krallarının koruyucu tanrıçası olarak hizmet etmiş, gizli mantrasının kesintisiz kraliyet yönetimini sağladığına inanılmış ve yalnızca ölümün yaklaştığı zamanlarda bir kraldan halefine aktarılmıştır.

Tapınak, yılda sadece bir kez Kral ve birkaç seçkin rahip için açılır. Lalitpur'un beşinci Malla hükümdarı Kral Srinivasa Malla'nın (1661-1685) saltanatı sırasında 1671 yılında inşa edilmiştir. Sarayın Mul Chowk'unun (ana avlu) kuzeydoğu köşesinde yer alır ve yaldızlı sikhara tarzı bir tepe süsüyle üç katlı sekizgen bir çatıya sahiptir. Tanrıça heykeli, Dasain festivali sırasında yılda bir kez (Eylül veya Ekim aylarında) kaldırılır ve geçici olarak Mul Chowk avlusunun güney tarafındaki bir replika tapınakta muhafaza edilir.

Tapınağın mevcut düzeni kozmik bir mandala'yı andırmaktadır. Üç katlı çatılara sahip ana bina, Meru Dağı'nın alt yamaçlarını anımsatan on iki basamaklı bir kaide üzerinde durmaktadır. Kutsal alanın etrafında, iki katlı Newar tarzı kuleler olarak tasarlanmış on altı uydu tapınak bulunmaktadır. Özellikle, ana binanın çatıları yaldızlı bakır levhalarla kaplıdır ve çeşitli tanrıları tasvir eden oyma ahşap desteklerle desteklenmektedir. Her birinde bir gerçek kapı ve iki sahte kapı bulunan dört portal, tapınağa giriş sağlamaktadır (her iki tarafta birer tane). Her biri oyma ahşap sütunlarla, merkezi girişlerin üzerindeki toranalarla ve alt kapı pervazlarını çevreleyen sivri bloklarla (bhailahkva) son derece detaylı bir şekilde işlenmiştir.

Taleju tapınağının hemen kuzeyinde ve batısında, 1661 yılında inşa edilmiş ve ana kuzey-güney caddesine bitişik olan görkemli Degutale tapınağı yer almaktadır. Degutale, Taleju'nun bir başka biçimidir.

Patan Durbar Meydanı Kraliyet Sarayı

Sarayın üç ana avlusu Mul Chowk, Sundari Chowk ve Keshav Narayan Chowk'tur. Bu avluların yanı sıra, kompleks, hepsi enfes oymaları ve eski Newari mimarisinin güzel bir gösterimiyle dikkat çeken etkileyici tapınaklar, dini türbeler ve tarihi yerlere de ev sahipliği yapmaktadır.

Keshav Narayan Chowk

Keshav Narayan Chowk, Patan Müzesi'nin içinde, Mul Chowk'un

[Kraliyet Sarayı \(2014\)](#)

kuzeyinde yer almaktadır. Bu meydanın merkezinde Keshav Narayan Tapınağı bulunur ve meydana adını vermiştir.

Mul Chowk

Mul Chowk, merkezi avludur. Üç ana avlu arasında en ünlü ve en büyük avludur. Vidya Tapınağı merkezinde yer alır ve Taleju tapınakları avlunun etrafında bulunur. Avlunun güney tarafındaki Taleju Tapınağı'nın kapısı, kaplumbağa üzerinde Ganga ve oyma makara (mitolojik timsah) üzerinde Jamuna nehir tanrıçalarının heykelleriyle çevrilidir.

Sundari Chowk

Sundari Chowk, Mul Chowk'un güneyindedir. Tusha Hiti olarak bilinen batık bir göletle tasarlanmıştır. Mul Chowk'tan daha küçük olan bu meydan artık halka açıktır. Meydanın girişi, Vishnu'nun insan-aslan formları olan Hanuman , Ganesh ve Nara Singha'nın taş heykelleriyle korunmaktadır . Meydana girerken, tipik Newari mutfağı satan çeşitli yerel dükkanlar görülebilir. Newari mutfağı, yomari, kachela, chhoila, siyah fasulye, dövülmüş pirinç, sebzeler ve pirinçten yapılan chhyang adlı Newari içeceğinden oluşmaktadır. Sundari Chowk gece hayatıyla ünlüdür ve son zamanlarda meydana devasa, kendi kendini aydınlatan bir ay yerleştirilmiştir; bu da hem turistler hem de yerel halk için bir cazibe merkezi haline gelmiştir.

5

Swayambhunath Tapınağı

Maymun Tapınağı olarak da bilinen Swayambhunath Tapınağı, Nepal'in en saygın ve eski dini mekanlarından biridir. Katmandu Vadisi'ndeki bir tepenin üzerinde yer alan bu UNESCO Dünya Mirası Alanı, hem Budistler hem de Hindular için önemli bir hac yeri olup, Katmandu şehrinin nefes kesen panoramik manzaralarını sunmaktadır.

Eski bir Budist metni olan Swayambhu Purana, bir zamanlar Katmandu Vadisi'ni kaplayan geniş bir gölün varlığından bahseder. Gölün merkezinde, mucizevi bir ışık yayan kutsal bir lotus çiçeği yetişiyordu. Buda'nın öğrencisi Bodhisattva Manjushri, bu ışığı görünce, buranın kutsallığını anladı.

40 - Swayambhunath Tapınağı

Erişilebilir kılmakta kararlı olan Manjushri, bilgelik kılıcını kullanarak Chobhar'da bir kanyon açtı, gölü kuruttu ve Katmandu Vadisi'ni oluşturdu. Lotus çiçeği, bugün Swayambhunath'ın bulunduğu tepeye yerleşti. Zamanla, ışık kendiliğinden var olan (Swayambhu) bir aleve dönüştü ve daha sonra, adanmışlar onu bir stupa'nın içine yerleştirerek bugün gördüğümüz kutsal alanı yarattılar.

“Swayambhu” “kendiliğinden var olan” veya “kendiliğinden ortaya çıkan” anlamına gelir. “Nath” – “efendi” veya “koruyucu” anlamına gelir.

Bu yer insan eliyle inşa edilmediği, aksine doğal olarak ortaya çıktığı için "Kendiliğinden Ortaya Çıkan Tanrı" anlamına gelen Swayambhunath adı verilmiştir.

Bu isim, tapınağın aydınlanma ve ilahi bilgelik yeri olarak sahip olduğu manevi önemi yansıtarak , onu Nepal'deki en kutsal Budist mekanlarından biri haline getiriyor.

[Swayambhunath Tapınağı \(2014\)](#)

Swayambhunath, Maha Chaitya (Büyük Stupa) olarak kabul edilir ve Adi-Buddha'yı veya "kendiliğinden ortaya çıkan" Buda'yı temsil eder. Özellikle Tibet ve Newar Budist toplulukları için Mahayana Budizminin merkezi olmuştur. Birçok kişi, bu yerin mistik güçlere sahip olduğuna ve aydınlanmanın kaynağı olduğuna inanmaktadır.

Swayambhunath Stupa, altın yaldızlı bir kuleye sahip, Buda'nın her şeyi gören gözleriyle süslenmiş muhteşem beyaz bir kubbedir. Bu gözler bilgelik ve şefkati temsil ederken, aralarındaki gizemli spiral, birliği simgeleyen Nepal rakamı "1"i temsil eder. Stupa'nın çevresinde, kutsal Budist mantralarının yazılı olduğu birçok küçük türbe, tapınak ve dua çarkı bulunur. Budist öğretileri ve meditasyon merkezleri için birçok manastır (gompa) vardır.

Swayambhunath, Budistler ve Hindular için önemli bir manevi merkezdir. Bu alanda hem Budist manastırları hem de Hindu tapınakları bulunur ve Nepal'in derin dini uyumunu yansıtır. Dindar insanlar ve ziyaretçiler dua çarklarını çevirir, tereyağı lambaları yakar ve dualar ederek sakin ama canlı bir atmosfer yaratırlar.

Swayambhunath, bölgede yaşayan çok sayıda rhesus makak maymunu nedeniyle Maymun Tapınağı olarak ünlüdür. Bu maymunlar kutsal kabul edilir ve Manjushri'nin dönüştürmüş müritleri olduğuna inanılır. Onları izlemek eğlenceli olsa da, ziyaretçilerin dikkatli olması gerekir çünkü insanlara saldırabiliyorlar.

Tapınağa, tepenin eteğinden ana stupaya kadar uzanan 365 basamaklı uzun ve dik bir merdivenle ulaşılır. Ancak daha rahat bir yol tercih edenler için, ziyaretçilerin arabayla yukarı çıkmasına olanak tanıyan alternatif bir yol da mevcuttur. Ayrıca, ziyaret için en uygun zamanlar, altın stupanın muhteşem bir şekilde parladığı ve havanın huzurlu dua ezgileriyle yankılandığı gün doğumu veya gün batımı saatleridir.

[Maymun Tapınağı \(2014\)](#)

Daha da önemlisi, Swayambhunath sadece bir turistik mekan değil; Nepal'in manevi ve kültürel özünü somutlaştıran yaşayan, kutsal bir yerdir. İster dini bağlılık, ister zengin bir kültürel deneyim arıyor olun, bu ikonik tapınağı ziyaret etmek gerçekten unutulmazdır.

Dua Çarkları ve Mani Taşları – Avalokiteshvara'nın şefkatini temsil eden "Om Mani Padme Hum" gibi Budist mantralarla yazılmıştır.

Stupalar ve Chaityalar – Buda'nın aydınlanmış zihnini temsil eden bu yapılar, kompleksin çeşitli yerlerine dağılmış durumdadır.

Swayambhunath, sembolizm, tarih ve manevi önem açısından zengindir . Devasa beyaz kubbesinden ve her şeyi gören Buda gözlerinden altın kulesine ve çevresindeki türbelere kadar stupanın her parçası Budist felsefesini ve aydınlanmaya giden yolculuğu somutlaştırır. Swayambhunath kendiliğinden var olan bir tapınakken, Boudha Stupa kadınlar tarafından yapılmıştır.

[Maymun Tapınağı \(2014\)](#)

42 - Swayambhunath Tapınağı

6

Katmandu

Katmandu Nepal'in başkenti ve en büyük şehridir ve ülkenin orta kesiminde, Katmandu Vadisi içinde yer almaktadır. Şehir, deniz seviyesinden 1.324 m yükseklikte yer almaktadır.

Dünyanın en eski sürekli yerleşim yerlerinden biri olarak kabul edilen Katmandu'nun tarihi, MS II. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Tarihsel olarak Nepal Mandala olarak bilinen vadi, Himalayalar bölgesinde önemli bir kentsel medeniyet olan Newar halkı için kültürel ve siyasi bir merkez olmuştur. Katmandu, Nepal Krallığı'nın kraliyet başkenti olarak hizmet vermiş ve zengin mirasını yansıtan çok sayıda saray, tapınak ve bahçeye ev sahipliği yapmaktadır. 1985'ten beri Güney Asya Bölgesel İşbirliği Birliği'nin (SAARC) genel merkezine ev sahipliği yapmaktadır.

44 - Katmandu

Bugün Katmandu, Nepal'in tarihi, sanatı, kültürü ve ekonomisinin merkez üssü olmaya devam etmektedir. Çoğunluğu Hindu olan ve önemli bir Vajrayana Budist varlığına sahip çok etnikli bir nüfusa sahiptir. Dini ve kültürel festivaller şehir hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. Turizm, ekonomide hayati bir rol oynamakta olup, şehir Nepal Himalayalarına açılan bir kapı görevi görmektedir. Katmandu, Durbar Meydanı, Swayambhu Mahachaitya, Bouddha ve Pashupatinath dahil olmak üzere birçok Dünya Mirası Alanına ev sahipliği yapmaktadır.

Katmandu adı, Katmandu Durbar Meydanı'nda bulunan ve Nisan 2015 Nepal depreminde tamamen yıkılan Kasthamandap adlı bir binadan gelmektedir. Sanskritçe'de Kaha "ahşap" ve Maapa "köşk" anlamına gelir.

Newari dilinde Maru Satta olarak da bilinen bu halka açık köşk, Kral Laxmi Narsingh Malla döneminde 1596 yılında Biseth tarafından yeniden inşa edilmiştir. Üç katlı yapı tamamen ahşaptan yapılmış olup ne demir çivi ne de destek kullanılmıştır. Efsanelere göre, pagodanın yapımında kullanılan tüm kereste tek bir ağaçtan elde edilmiştir.

[Narayanhiti Saray Müzesi \(2014\)](#)

Tarihçe

Katmandu'nun bazı bölgelerindeki arkeolojik kazılar, eski uygarlıklara dair kanıtlar ortaya koymuştur. Bu buluntuların en eskisi, Maligaon'da bulunan ve 185 yılına tarihlenen bir heykeldir. Dhando Chaitya kazısında Brahmi alfabesiyle yazılmış bir yazıt içeren bir tuğla bulunmuştur. Arkeologlar bunun iki bin yaşında olduğuna inanmaktadır. Taş yazıtlar, miras alanlarında her yerde bulunan unsurlardır ve Nepal tarihinin önemli kaynaklarıdır.

Katmandu'nun antik tarihi, geleneksel mit ve efsanelerinde anlatılmaktadır. Swayambhu Purana'ya göre, günümüz Katmandu'su bir zamanlar Karkotaka, Takshaka ve Kulika gibi efsanevi yılanların (Naga) yaşadığı büyük ve derin bir göldü ve Budalar, bodhisattvalar, keşişler, yogiler, tanrılar ve tanrıçalar ile diğer göksel varlıklar suyunda arınmak için gelirlerdi. Doksan bir kalpa (çağ) önce yaşamış olan Vipassi Buda, bir hac yolculuğuna çıkmış ve göle bir lotus tohumu ekmiş, bu tohum bin yapraklı bir lotus çiçeğine dönüşmüştür. Çiçek, beş büyük Buda'nın (Vairocana, Akshobhya, Ratnasambhava, Amitabha ve Amoghasiddhi) farklı renklerdeki ışınlarının her iki tarafında görüldüğü,

sonsuz parlak bir ışık formu yaymıştır. Vipassi Buda'nın izinden giden Sikh Buda ve Vessabhu Buda, otuz bir kalpa önce lotus çiçeğine saygılarını sunmak için geldiler. Daha sonra Bodhisattva Manjushri göle geldi ve insanların geçebilmesi ve parlak ışığa saygılarını sunabilmesi için gölü nasıl kurutabileceğini düşündü. Merhametinden dolayı, yok edilemez kılıcıyla dağı keserek vadiden gölü kuruttu ve efsanevi yılanlara barınak sağlamak için yakınlarda başka göller yarattı. Bin yapraklı lotusta kendiliğinden ortaya çıkan ışık huzmesi Swayambhu olarak tapılmaya başlandı. Manjushri daha sonra Manjupattan adında bir şehir kurdu ve Dharmakar'ı vadi topraklarının hükümdarı yaptı. Bir süre sonra Banasura adlı bir iblis çıkışı kapattı ve vadi tekrar bir göle dönüştü. Krishna Nepal'e geldi, Banasura'yı öldürdü ve Sudarshana Çakra'sı ile Chobhar tepesinin kenarını keserek suyu tekrar kuruttu. Yanına bazı çobanlar getirdi ve Bhuktaman'ı Nepal kralı yaptı.

Günümüz Bihar'ındaki Vaisali'den gelen Licchaviler kuzeye göç ederek Kiratları yenmiş ve yaklaşık 400 yılında Licchavi hanedanlığını kurmuşlardır. Bu dönemde, Virudhaka'nın Lumbini'de Shakyaları soykırımından sonra, hayatta kalanlar kuzeye göç ederek orman manastırına girmiş ve Koliyalar kılığına girmişlerdir. Sankhu'dan Yambu ve Yengal'e ederek Katmandu'nun ilk kalıcı Budist manastırlarını kurmuşlardır. Bu, dünyada hayatta kalan tek Sanskritçe temelli Budist geleneği olan Newar Budizminin temelini oluşturmuştur.

Licchavi hükümdarı Gunakamadeva, Koligram ve Dakshin Koligram'ı birleştirerek Katmandu şehrini kurdu. Şehir, Manjushri'nin kılıcı Chandrahraşa şeklinde tasarlandı. Şehir, Ajima'lar tarafından korunan sekiz kışla ile çevriliydi. Bu kışlalardan biri hala Bhadrakali'de kullanılmaktadır. Şehir, Hindistan ve Tibet arasındaki ticarete önemli bir geçiş noktası olarak hizmet verdi ve bu da mimaride muazzam bir gelişmeye yol açtı.

Licchavi dönemini Malla dönemi izledi. Tirhut'tan gelen yöneticiler, Delhi Sultanlığı tarafından saldırıya uğradıklarında kuzeye, Katmandu vadisine kaçtılar. Nepal kraliyet ailesiyle evlendiler ve bu da Malla dönemine yol açtı. Malla döneminin ilk yılları, Khas ve Türk Müslümanların baskınları ve saldırılarıyla çalkantılı geçti. Ayrıca, Kral Abhaya Malla da dahil olmak üzere Katmandu nüfusunun üçte birinin hayatını kaybettiği yıkıcı bir deprem oldu. Bu felaketler, Licchavi döneminin mimarisinin çoğunun yıkılmasına ve şehirdeki çeşitli manastırlarda toplanan edebiyatın kaybolmasına yol açtı.

Malla döneminin sonlarına doğru, Katmandu Vadisi dört korunaklı şehirden oluşuyordu: Kantipur, Lalitpur, Bhaktapur ve Kirtipur. Bunlar Nepal'deki Malla konfederasyonunun başkentleri olarak hizmet veriyordu. Bu devletler sanat, mimari, estetik ve ticaret alanlarında birbirleriyle rekabet ederek muazzam bir gelişme gösterdiler. Bu dönemin kralları, kamu binalarının, meydanların ve tapınakların inşasına, su oluklarının geliştirilmesine, vakıfların kurumsallaştırılmasına, yasaların kodlanmasına, dramaların yazılmasına ve şehir meydanlarında oyunların sahnelenmesine doğrudan katkı sağladılar.

46 - Katmandu

Gorkha Krallığı, 1768'deki Katmandu Savaşı'ndan sonra Malla konfederasyonuna son verdi. Bu, Katmandu'da modern dönemin başlangıcı sayılır. Kirtipur Savaşı, Gorkha'nın Katmandu Vadisi'ni fethinin başlangıcıydı. Katmandu, Gorkha imparatorluğunun başkenti olarak kabul edildi ve imparatorluğun kendisi Nepal olarak adlandırıldı. Bu dönemin başlarında Katmandu kendine özgü kültürünü korudu. Basantapur'un dokuz katlı kulesi gibi karakteristik Nepal mimarisine sahip binalar bu dönemde inşa edildi. Ancak, komşu ülkelerle sürekli savaş nedeniyle ticaret geriledi. Bhimsen Thapa, Büyük Britanya'ya karşı Fransa'yı destekledi. Bu da Katmandu'da modern kışlalar gibi modern askeri yapıların geliştirilmesine yol açtı. Dokuz katlı Dharahara kulesi de aslen bu dönemde inşa edildi.

XXI. yüzyılın başı Katmandu'ya büyük siyasi ve sosyal çalkantılar getirdi. Haziran 2001'de Narayanhiti Sarayı'ndaki Nepal kraliyet katliamı Kral Birendra, Kraliçe Aishwarya, Veliath Prens Dipendra ve diğer birçok kişinin hayatına mal oldu ve Dipendra'nın kısa, koma halindeki saltanatının ardından Gyanendra kral olarak atandı. 2006 Devrimi'nden sonra müze haline getirildi.

Coğrafya

Katmandu, Bagmati Nehri'nin kuzeyinde, Katmandu Vadisi'nin kuzeybatı kesiminde yer alır ve 50,7 km² alanı kaplar. Ortalama rakım deniz seviyesinden 1400 m yüksekliktedir. Şehir, Katmandu vadisinin diğer birkaç belediyesiyle çevrilidir: Bagmati'nin güneyinde, bir çevre yoluyla çevrili tek bir kentsel alan oluşturan Lalitpur Büyükşehir Belediyesi (Patan), güneybatıda Kirtipur ve doğuda Madyapur Thimi ile çevrilidir. Kuzeyde kentsel alan birkaç belediyeye kadar uzanır; Nagarjun, Tarakeshwor, Tokha, Budhanilkantha, Gokarneshwor ve Kageshwori Manohara. Ancak kentsel yığılma, komşu belediyelerin çok ötesine, örneğin Bhaktapur'a kadar uzanır ve neredeyse tüm Katmandu Vadisi'ni kapsar.

Katmandu, sekiz nehir tarafından ikiye bölünmüştür; vadinin ana nehri Bagmati ve kolları, bunlardan Bishnumati, Dhobi Khola, Manohara Khola, Hanumante Khola ve Tukucha Khola baskın olanlardır. Bu nehirlerin kaynaklandığı dağlar 1.500-3.000 m rakım aralığındadır ve Katmandu'ya ve vadisine giriş çıkış sağlayan geçitlere sahiptir. Bir zamanlar Nagarjuna Tepesi'nden Balaju üzerinden Katmandu'ya akan eski bir kanal vardı; bu kanal artık mevcut değildir.

Ekonomi

Nepal, günümüzde dünyanın en fakir ülkeleri arasında sayılmaktadır. Nüfusun yarıya yakınının işsiz olduğu söylenmektedir. Katmandu içinde yaptığımız yolculuklarda fakirlik göze çarpmaktadır.

Otobüsten çektiğim bazı görüntüler bu durumu yansıtmaktadır. Örneğin kaldırımında iş yerini kurmuş bir terzi, mesleğini yapmaya çalışmaktadır.

[Katmandu'da bir sokak terzi \(2014\)](#)

Bir başka esnaf örneği bisikletli manavdır. Kişi bisikletinin üzerine yerleştirdiği sepetlerdeki ürünleri satmaya çalışmaktadır.

Katmandu sokaklarında en çok dikkatimi çeken şey, havai hatlardı. Enerji veya telefon hatlarının tümü havai hat biçimindeydi ve o kadar karmaşıktı ki sanırım eski hatları tamir etmek yerine yeni bir hat çekiyorlar.

Havai hatlar, çirkin görünümlü sokakları bir kat daha çirkinleştiriyor.

[Katmandu \(2014\)](#)

[Bisikletli manav \(2014\)](#)

Katmandu halkı böyle yaşarken, ülkeye gelen yabancıları ağırlamak üzere oldukça lüks oteller yapılmış. Bu otellerden birinde biz konakladık. Konakladığımız Hyatt Regency oteli Katmandu'nun biraz dışında idi. Sanırım biraz gözlerden uzak olması için kent dışında yapılmış.

Kentte zengin iş adamlarının da olduğu anlaşılıyor. Bunlardan biri, kentin içinde Nepal mimarisine uygun bir otel yaptırmış. Otelde kullanılan pencereler, Nepal'in değişik yerlerinden toplanmış. Bu oteli gezip inceleme olanağımız oldu.

48 - Katmandu

[Hyatt Regency Otel](#)

[Hotel Dwarika \(2014\)](#)

7

Ölü Yakma

Hindu ve Budist inancına göre ölüler yakılıyor. Hindu ve Budistlerin yaşadığı yerlere gidildiğinde ölü yakma törenlerine gidilmesi sanki gerekiyor. Kadmandu'ya geldiğimiz gün böyle bir töreni izlemek için Pashupatinath Tapınağı'na gittik.

Hinduizmde ölüm bir son değil, bir dönüşüm olarak görülür. Pashupatinath Tapınağı'ndaki yakma töreni, karma ve yeniden doğuş felsefesiyle derinden bağlantılıdır. Hindular, ruhun (Atman) ebedi olduğuna ve ölümlerle birlikte bedeni terk ederek yeni bir yaşam döngüsüne başladığına veya ideal durumlarda kurtuluşa (mokşa) ulaştığına inanırlar.

Pashupatinath'ta son ayinleri gerçekleştirmek son derece hayırlı kabul edilir ve ruhun daha iyi bir yeniden doğuşa geçişine veya hatta doğum ve ölüm döngüsünden (samsara) kurtuluşuna yardımcı olduğuna inanılır.

50 - Ölü Yakma

Katmandu'da, kutsal Bagmati Nehri kıyısında yer alan Pashupatinath Tapınağı, Lord Shiva'ya adanmış en saygın Hindu tapınaklarından biridir. UNESCO Dünya Mirası Alanı olarak tanınan Shree Pashupatinath Tapınağı, dini önemi ve tarihi ihtişamı nedeniyle her yıl binlerce dindar ve gezgini kendine çekmektedir. Pashupatinath'ın ne olduğunu merak edenler için, burası sadece kutsal bir tapınak değil, Hinduizmin köklü inançlarını temsil eden manevi bir merkezdir. Mimari güzelliği, antik türbeleri ve manevi atmosferi, Nepal'de kutsama ve manevi tefekkür arayan hacılar için önemli bir destinasyon haline getirmektedir.

[Pashupatinath Tapınağı \(2014\)](#)

Bir hac yeri olmasının ötesinde, Pashupatinath Tapınağı, nehir boyunca uzanan yakma alanlarında her gün gerçekleştirilen geleneksel açık hava yakma törenleriyle dünyaca ünlüdür. Nepal'deki en kutsal Hindu yakma yeri olarak bilinen Pashupatinath Tapınağı yakma kompleksi, ailelerin eski geleneklere göre son ayinlerini gerçekleştirdiği yerdir. Ziyaretçiler sadece dini bağlılık nedeniyle değil, aynı zamanda Hindu yakma sürecine nadir ve derin bir bakış sunan Pashupatinath yakma törenine tanık olmanın güçlü deneyimi nedeniyle de buraya çekilirler. Derin sembolik ve manevi açıdan zengin olan bu kutsal ritüel, Pashupatinath Tapınağı'ndaki yakmanın Nepal toplumunda neden bu kadar kültürel ve manevi bir öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır.

Pashupatinath Tapınağı'ndaki yakma işlemi, Katmandu'da günlük yaşamın ve ölümün bir parçasıdır. Her gün aileler, ölen sevdiklerinin cesetlerini kutsal Bagmati Nehri'nin yanında bulunan tapınağın yakma kompleksine getirirler. Yakma işlemi genellikle sabah başlar ve gün batımına kadar devam eder. Nepal'in en kutsal yakma yerlerinden biri olarak bilinen tapınak, aile üyelerinin eski Hindu geleneklerine göre cenaze ritüellerini gerçekleştirmelerine olanak tanır. Ziyaretçiler genellikle bu ritüelleri nehrin karşı kıyısından, saygılı bir mesafe korunarak izlerler.

[Ölüye son veda \(2014\)](#)

Ölü Yakma İşlemi

Nehir Kıyısında Son Veda: Ölen kişi bambu bir sedyeye yerleştirilerek nehir kıyısına getirilir. Ceset, ayakları kutsal Bagmati Nehri'ne degecek şekilde yatırılır. Kutsal suyun yanında son nefesi vermenin ruhu arındırdığına inanılır.

Ritüel Arınma: Akrabalar, genellikle sağ elin başparmağı boyunca Bagmati'den su damlatarak ölen kişinin ağızına kutsal su dökerler. Ardından beden, genellikle üzerinde kutsal mantraların basılı olduğu beyaz veya sarı bir kumaşa sarılır.

Sembolik Hazırlık: Son yolculuktan önce, ruhun öbür dünyaya geçişini sembolize etmek için beden çiçekler, tika (kırmızı vermilyon tozu) ve zerdeçal ile süslenir.

Cenaze Ateşi: Sandal ağacı ve diğer güzel kokulu ağaçlardan bir cenaze ateşi hazırlanır. Ceset, başı kuzeye bakacak şekilde ateşin üzerine yatırılır. Ateşi yakan kişi geleneksel olarak ölenin en büyük oğludur. Önce ağza ateş yakılır.

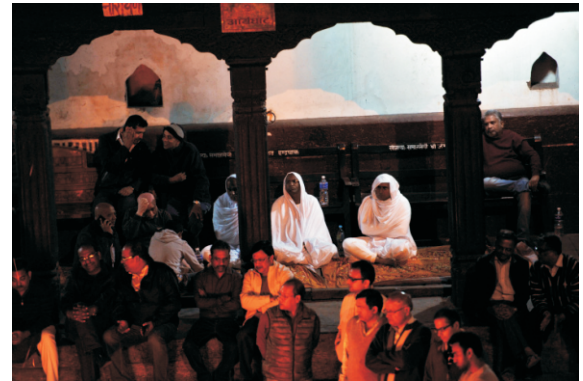
Küllerin Nehire Atılması: Beden küle dönüştükten sonra, kalıntılar toplanır ve Bagmati Nehri'ne atılır. Bu eylem, ruhun bedenden kurtuluşunu ve toprak, ateş, hava, su ve uzay gibi unsurlara dönüşünü sembolize eder.

Katmandu'daki Pashupatinath Tapınağı'nda cenaze yakma törenleri genellikle sabahın erken saatlerinden öğleden sonranın geç saatlerine kadar yapılır ve en hayırlı zamanlar sabah saatleridir. Hindu inançlarına göre, bir cesedi gün doğumu sırasında yakmak ruhsal kurtuluşu sağlar. Zamanlama ayrıca ailenin müsaitliğine ve ghatlardaki kalabalığa da bağlıdır.

Özellikle Hindu topluluklarında, yakma işlemleri genellikle ölümden sonraki 24 saat içinde gerçekleştirilir. Zamanlama, dini geleneklere, aile düzenlemelerine ve yakma yerlerindeki müsaitliğe bağlı

[Cenaze ateşi \(2014\)](#)

[Aile üyeleri ölü yakılırken \(2014\)](#)

52 - Ölü Yakma

olarak değişebilir. Manevi nedenlerle genellikle sabah saatleri tercih edilir.

Yas Dönemi

Yakma işleminden sonra yas dönemi başlar. Geleneksel olarak, ölen kişinin oğulları keder ve kopukluğun sembolü olarak saçlarını kazıtır ve sade beyaz kıyafetler giyerler. İlk 13 gün boyunca aile yas tutar ve günlük ritüelleri yerine getirir. Yakma sonrası ritüellerin önemli bir parçası olan Shradha , ölümden sonraki yıl içinde belirli günlerde gerçekleştirilen, ölen kişinin ruhuna sunulan bir yiyecek törenidir. İkinci yıldan itibaren aileler, Eylül ve Ekim ayları arasında gerçekleşen 16 günlük yıllık bir ritüel olan Pitri Paksha boyunca atalarını onurlandırmaya devam ederler. Bu sunumların ruha huzur ve aileye bereket getirdiğine inanılır.

Nepal'de Hindu ölüm ritüellerinin önemli bir parçası olan 13 günlük yas dönemi, shradha kriya olarak bilinir. Bu süre boyunca aile günlük puja ayinleri yapar, pirinç topları (pinda dana) sunar ve etten ve kutlamalardan uzak durur. 13. günde, yasin resmi olarak sona ermesini işaret eden suddhi adı verilen bir arınma töreni düzenlenir. Ölen kişinin anısına genellikle daha büyük bir ziyafet verilir veya yoksullara bağış yapılır.

Ölü Yakmanın Bedeli

Bagmati Nehri, Nepal'de, özellikle de en kutsal Hindu hac yerlerinden biri olan Pashupatinath Tapınağı'nda, ana yakma nehri olarak hizmet vermektedir. Aileler, akan suyun ruhu kurtuluşa (moksha) doğru taşıdığına inanarak sevdiklerini nehir kıyılarında yakmaya getirirler. Bu gelenek, Nepal'deki yakma ritüellerinde doğa, su ve maneviyat arasındaki derin bağı yansıtmaktadır.

Nepal'de yakma işleminin maliyeti, konuma ve sunulan hizmetlere bağlı olarak değişmektedir. Katmandu'daki en kutsal Hindu yakma yerlerinden biri olan Pashupatinath Tapınağı'nda, açık havada yapılan temel yakma işlemlerinin maliyeti (75-375 ABD Doları) arasında değişmektedir. Bu fiyata yakacak odun, işçilik ve dini malzemeler dahildir. Rahiplerin, müziğin ve duaların yer aldığı daha ayrıntılı cenaze törenleri ise önemli ölçüde daha pahalı olabilir.

[Ucuz ölü yakma yeri \(2014\)](#)

Geleneksel nehir kıyısı yakma işlemleri yaygınlığını korurken, Katmandu ve diğer şehirlerdeki elektrikli krematoryumlar artık daha uygun fiyatlı ve çevre dostu seçenekler sunuyor. Bu krematoryumların maliyeti 30-70 ABD Doları kadar düşük olup, Nepal'deki en ekonomik yakma seçeneği haline gelmiştir. Pashupatinath Tapınağı'nın yakınında yanyana dizilmiş yakma alanlarında bu bedel karşılığı ölüler yakılmaktadır.

Ölü Yakma Törenlerini İzleme

Yakma törenleri özel aile etkinlikleri olsa da, turistlerin nehrin karşı kıyısından saygılı bir şekilde gözlem yapmalarına izin verilmektedir. Bu alan, yaşam ve ölümün ham ve manevi tasviri nedeniyle kültürel bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Ziyaretçilerin yakma işleminin yakın çekim fotoğraflarını çekmemeleri ve mütevazı giyinmeleri hatırlatılmaktadır.

Ölü yakma alanlarında çok sayıda Hindu dervişe rastlıyorsunuz. Yüzlerini ve gövdelerini boyamış bu dervişler bir anlamda dileniyorlar.

Pashupatinath Tapınağı civarında yaşayan ve Hinduizm'de kutsal sayılan "sadhu" (kutsal adam) olarak bilinen kişiler görülmektedir.

Bu kişiler, genellikle turuncu renkte geleneksel kıyafetler giyerler ve yüzlerine dini semboller veya renkli tozlar sürerler.

Sadhu'lar, dünya işlerinden elini çekmiş, manevi arayışa ve meditasyona odaklanmış kişilerdir.

Sadhu'ların yüzlerinde bulunan özel işaretler ve taktıkları tespihler (rudraksha), onların bağlı oldukları manevi gelenekleri temsil eder.

[Hint dervişleri \(2014\)](#)